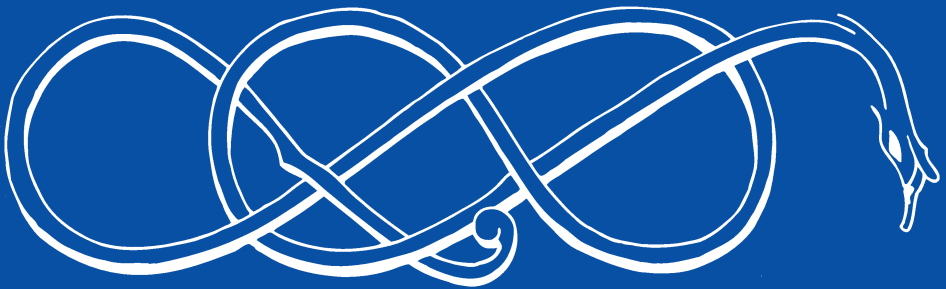

Lokallhistorisk forening for Gønderhald

2018

Lokalhistorisk forening for Gønderhald

Årsskrift
2018

Sønderhald Egnsarkiv

Elmelundsvej 11, Øster Alling, 8963 Auning

Tlf. 86 48 37 84

E-mail: sonderhaldegnsarkiv@mail.dk

www.sonderhaldegnsarkiv.dk

Åbningstid: Mandag kl. 15-20.

(Lukket i hele juli og december måned).

Nærværende årsskrift for 2018 er trykt i

300 eksemplarer og udgivet af

Lokalhistorisk Forening for Sønderhald

og Sønderhald Egnsarkiv.

Eftertryk af årsskriftet - helt eller delvis

- kun tilladt med udgiverens tilladelse.

Ansv. for årsskriftet: Hanne Byriel,

Kirkevej 14, 8963 Auning, tlf. 86 49 50 69.

Ekspedition: Inger Millard,

Vestervænget 4, 8963 Auning, tlf. 22 67 50 08

Ekstra eksemplarer af årsskriftet 2018

kan købes for 60 kr. pr. stk.

Stort set alle årsskrifter kan afhentes

GRATIS i arkivets åbningstid. De seneste

5 års årsskrifter koster dog 20 kr. stykket.

ISSN 0109-4017

TEMA: DE SMÅ BYSAMFUND

De små bysamfund	3
Bynavnenes oprindelse	4
Historien om Ring Skole	6
Ring var tæt på at blive stationsby	11
Liltved var børnerig i 50'erne	12
Lundby - en lille landsby beliggende klods op af Herregården Gl. Estrup	14
Landsbyen Tårup - herfra min verden går	18
Drastrup - Randers Byraads Forhandlinger	25
Idrætsstævner, udskibningssted, teglværk og holdeplads	28
For længe siden. Livet i Drammelstrup - som jeg husker det	30
Da Virring sagde nej til Robert Jacobsens krucifiks	38
Ammelhede	40
Om Grund	42
Lund	46
Fløjstrup	53

De små bysamfund

AF HENNING MILLARD

Alle byer gemmer på mindst én god historie – også de mindre bysamfund.

For at anskueliggøre dette postulat har arkivet i år sat sig for at finde nogle af disse historier frem. Her i dette årsskrift har vi valgt historier fra Ring, Grund, Tårup, Floes, Drastrup, Lund, Drammelstrup, Liltved, Ammelhede, Lundby, Virring og Fløjstrup.

Planen er at årsskriftets historier skal skabe grundlaget for en række spændende sider om de enkelte bysamfund på arkivets hjemmeside. Her vil indholdet løbende blive suppleret med, hvad arkivet ellers har af oplysninger om byernes personligheder, familier, virksomheder, bygninger, gårde m.m.

Vi begynder med bysamfundene fra dette årsskrift, og senere vil vi udbygge med flere på hjemmesiden.

Vi har dristet os til at kalde disse sider på arkivets hjemmeside for bymuseer, f.eks. *Ring Bymuseum* og *Fløjstrup Bymuseum*. I løbet af 2019 vil de fleste af de bysamfund, som er omtalt i dette årsskrift, være tilgængeligt på arkivets hjemmeside. Så kig jævnligt forbi vores hjemmeside og se, hvordan disse små miniby-museer præsenterer sig.

Vi håber dette initiativ vil være med til at øge den historiske interesse for de små bysamfund, som man måske er opvokset i eller er flyttet til som voksen.

Arkivets medarbejdere ønsker alle rigtig god fornøjelse med læsningen!

Bynavnenes oprindelse

AF HANNE BYRIEL

Det er fascinerende at dykke ned i emnet omkring forståelsen af hvordan vores byer er opstået, og hvorfor de hedder det de gør.

Helt ufatteligt er det at forstå, at nogle af de ældste stednavne kan føres 1500-2000 år tilbage i tiden, og tænke på at generation efter generation har boet der og levet af den samme jord!

Landsbyer med endelsen *-ing(e)*, *-lev*, *-løse*, *-sted* og *-by* er de ældste navne, som menes at være opstået i løbet af det tredje og fjerde århundrede e.Kr.f.; måske er *-inge*-navnene endda nogle hundrede år ældre.

Oprindelse og betydning er svær at gisne om, da det er fra en næsten skriftløs tid. Dog mener man, at de alle har noget med betydningen "bebygget" eller "befolket" at gøre.

-lev betyder „arvegods“, ejendomsret – eller i hvert fald brugsret – til jorden. Denne navneendelse kombineres altid med et personnavn – vel sagtens landsbyens grundlægger.

Disse landsbyer kan have været moderlandsbyer til udflytterbebyggelserne, som opstod i vikingetiden og første del af middelalderen, altså i årene omkring 850-1350. På grund af vækst i befolkningen flyttede grupper fra de ældre landsbyer til nye, uopdyrkede områder og udflytterbyerne opstod.

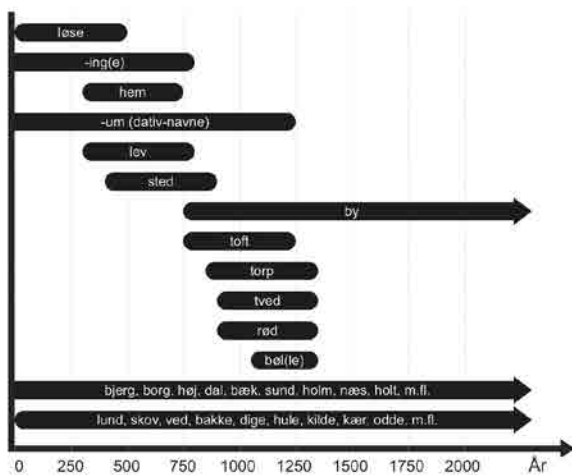
Udflytterne slog sig tit ned i nærheden af "moderlandsbyen". Ofte blev udflytterbebyggelsen opkaldt efter grundlæggeren.

Disse udflytterbebyggelser, blev grundstenen til mange af landets bynavne.

- *torp* betegnede således en lille by, eventuelt en gård, der var flyttet ud fra moderbyen, og er også oprindelsen til endelserne *-trup*, *-drup*, *-strup* og *-rup*.

- *tofte* henviser til det indhegnede jordstykke omkring hver enkelt gård i landsbyen.

-tved og -skov er fra slutningen af vikingetiden og den tidlige middelalder. De har alle noget med skov at gøre, især med dens rydning og indhegning, og de stammer øjensynlig fra en tid, hvor man gjorde et voldsom indhug i de gamle skovarealer. De kan tidligst være dannet i 1000-tallet, for de hører ofte sammen med kristne personnavne.

-tved betyder "lille rydning" eller et jordstykke afgrænset af to vandløb eller mellem to skovdele. Dyrket jord, som har uopdyrket land på sin sider.

Det efterlader nysgerrigheden efter at vide mere om, hvordan vores egne bysamfund er opstået, og i fantasien kan man allerede forestille sig Hørning, Aarslev, Fausing, Vurring, Auning, Ring, Øster- og Vester Alling, som den tids moderbyer. Alle med en strategisk beliggenhed enten ved vandvejen eller i nærheden af vandet på en højderyg.

Udflytterbebyggelserne er byerne: Drastrup (tidligere Dragstrup), Langkastrup, Drammelstrup, Gunnestrup, Tårup, Oustrup og Fløjstrup. Igen efterlades man med en nysgerrighed på, hvad var mon navnet på den mand eller familie, der flyttede ud fra det gamle fællesskab og grundlagde det nyt samfund? Det eneste der umiddelbart kan virke indlysende er Gunnestrup, hvor det må være "Gunne", der har været manden, der flyttede ud fra Hørning.

Assentoft, Krogsager, Ammelhede, Liltved, Moeskær (tidligere Stavnsager) fortæller om udflytterbebyggelsens beliggenhed i forbindelse med mark, skov og hede.

Mange bynavnene har gennemgået store forandringer gennem de mange tusinde år, bl.a. er navnet Uggelhuse udsprunget af tidligere navne som Ulhuse eller Åle husene, som man kan læse på de gamle kort.

Kilder: © Lotte Hedeager/denstoredanske.dk. De danske Stednavne af Johannes Steenstrup. <https://videnskab.dk/sporg-videnskaben/hvorfor-ender-sa-fa-bynavne-pa-havn>. <https://navn.ku.dk/stednavne/hvorgamle> (grafien).

Historien om Ring Skole

AF TOVE & VAGN TAUDAL

Den første skolelærer i Ring blev ansat i 1890. Formodentlig i april måned. Kirkebøger og folketællinger fortæller lidt af hans historie:

Den 8. april 1877 var der konfirmation i Nødager Kirke. To af konfirmanderne var fra landsbyen Pederstrup, der ligger et par kilometer sydøst for Nødager. Den ene var en pige, der hed Jane Marie Jensen Ibsen, den anden en dreng, der hed Martinus Sørensen.

Bygningen i forgrunden til højre er skolebygningen med lærerbolig og skolestue. Til venstre ses det til skolen hørende gymnastikhus. Billedet er formodentlig taget engang i 1920'erne. Man må formode, at det var denne bygning lærerfamilien flyttede ind i efter deres vielse i 1890.

Foto er taget omkring 1896. Sønderhald Egnsarkiv har navne på næsten alle eleverne. Læreren er Martinus Sørensen, Ring Skoles første lærer. Ved hans side ses børnene Gerda og Niels Kejser, der var hans to ældste børn.

13 år efter - den 10. oktober 1890 - blev de to gift i samme kirke. På dette tidspunkt havde Martinus taget en læreruddannelse, og var samme år blevet ansat som skolelærer ved Ring Skole. Brud og brudgom var begge 27 år.

Som det ses på billedet til venstre, gik den vej, der nu hedder Århusvej, mellem skolebygningen og gymnastikhuset.

Den blev i begyndelsen af 1940'erne flyttet, så den kom til at gå vest for gymnastikhuset. Billedet er set fra syd mod nord. De 4 vinduer mod nord hører til lærerboligen. Døren er indgang til skolestuen og måske også til lærerboligen. Skolestuen var i den sydlige del af bygningen.

I årene fra 1891 til 1902 blev lærerfamilien forøget med 8 børn:

- 29. aug. 1891: Gerda Jenny Sørensen, døbt i Nødager Kirke
- 23. nov. 1892: Niels Kejser Sørensen, døbt i Øster Alling Kirke 12.03.1893
- 08. sept.1894: Jens Ibsen Sørensen, døbt i Øster Alling Kirke 25.11.1894
- 12. apr. 1896: Sigurd Sørensen, døbt i Øster Alling Kirke 25.05.1896
- 31. okt. 1897: Gudrun M. Sørensen, døbt i Øster Alling Kirke 26.12.1897
Gudrun Marie døde 4. maj 1898. Hun blev kun 6 måneder
- 07. okt. 1899: Ketty Marie Sørensen, døbt i Øster Alling Kirke 12.11.1899
- 28. jan. 1902: Marius Severin Sørensen, tvilling. Døbt hjemme 29.01.1902
Hans Evald Sørensen, tvilling. Døbt hjemme 29.11.1902

Tvillingernes mor - Jane Marie Jensen Ibsen - døde samme dag som tvillingerne blev født. Hun blev begravet på Øster Alling kirkegård den 5. februar 1902. Hun blev 39 år. Tvillingerne blev fremstillet i kirken den 23. februar 1902. Ved folketællingen i 1906 havde Martinus Sørensen en husbestyrerinde ved navn Bodil Marie Ibsen, en lillesøster til hans afdøde kone.

Martinus Sørensen var lærer i Ring indtil april 1907. Et sidste spor af ham finder man i forbindelse med en konfirmation i Øster Alling Kirke den 4. oktober 1908. Her blev sønnen, Jens Ibsen Sørensen konfirmeret. Han var da i tjeneste hos gårdejer Severin Severinsen på Ring Mark.

Om hans forældre hedder det i kirkebogen: "Forhenværende lærer i Ring, Martinus Sørensen, nu bosiddende i Stabrand ved Kolind og afdøde hustru Jane Marie Jensen Ibsen".

Skolebygningen er nu blevet forlænget. Sammenligner man med billedet på forrige side, ser man, at der er blevet plads til et vindue mere, oven i købet et vindue, der er lidt større end de øvrige. Over dette har man samtidig bygget en pyntekvist.

I 1956 har man indlagt centralvarme i hele bygningen. Varmekælderens blev udgravet under det rum, der fungerede som soveværelse, med nedgang udefra. Her blev der installeret et oliefyur. Desuden kom der en lille tilbygning mod nord, sådan at lærerfamilien fik sin egen indgang med entré.

Dette foto stammer fra en planche med præster og skolelærere fra Øster Alling Sogn som Ring var en del af. Udgivet 1933.

I et udhus, bag skolebygningen, var der tørverum, vaskerum og de gamle elev-toiletter. Senere blev der lavet en tilbygning mod vest, der indeholdt pige- og drengetoiletter med indgang udefra.

Toiletbygningen medførte, at 3 vinduer i den vestlige side af skolestuen måtte fjernes. I stedet blev der indmuret 3 vinduer i sydsiden. I 1967 var der i skolestuens vestside, hvor der før var vinduer, ophængt tavle og gulvet havde den sædvanlige forhøjning med kateder.

Enlærer i Ring Skole gennem de sidste 35 år, Kristian Kristoffersen Kjær, døde i 1959, 63 år gammel. Allerede året før var det besluttet, at alle børn i Øster Alling - Vester Alling Kommune skulle samles i Øster Alling Skole. Skolerne i Ring og Vester Alling skulle således nedlægges.

Det skulle gennemføres fra august 1959. Der var dog fra begyndelsen ikke plads til alle elever i Øster Alling, det blev derfor besluttet, at de to yngste klasser midlertidigt blev undervist i Ring Skole af forskolelærerinde Rigmor Nielsen.

Den planlagte udvidelse af Øster Alling Skole blev aldrig gennemført. I 1965 blev Øster Alling - Vester Alling Kommune lagt sammen med Fausing - Auning Kommune. Denne noget større kommune kom til at hedde Gammel Estrup Kommune. Hermed blev børnene fra skolerne i Ring og Vester Alling flyttet til Øster Alling og de ældste elever fra Øster Alling Skole kom til Auning. Man må således gå ud fra, at forskolelærerinde Rigmor Nielsen underviste de yngste elever i Ring Skole fra 1959 til 1965.

Bortset fra et par kortvarige udlejninger stod bygningen ubeboet indtil sommeren 1967. Et er sikkert: Ingen af de personer, der i kortere eller længere tid har boet i den nedlagte skole i tiden fra sommeren 1965 til sommeren 1967, har interesseret sig for havearbejde eller almindelig oprydning udendørs. Da vi først på sommeren 1967 første gang var ude for at undersøge forholdene, måtte vi fjerne en del plantevækst for overhovedet at finde nøglehullet til bagdøren.

Da vi købte Ring gamle Skole i 1967 var det kun bygningen med lærerbolig, skolestue og de tilbyggede toiletter, vi købte. Gymnastikhuset var ikke med i handelen. Bygningen har sikkert siden den blev opført også fungeret som byens forsamlingshus. Der var således indrettet køkken med komfur, ligesom der var plads til borde og bænke. Forhold som næppe ville have været der, hvis bygningen udelukkende skulle benyttes til gymnastik.

I 1970 tilbød kommunen Rings beboere, at de kunne købe forsamlingshuset. Prisen skulle være 5.000 kr. Prisen var ikke overvældende, alligevel afslog beboerne tilbuddet og det var der flere grunde til.

Da vi købte bygningen med lærerbolig og skolestue fulgte toiletterne også med. Skulle bygningen således fortsat virke som byens forsamlingshus, skulle der indrettes nye toiletter. Desuden skulle køkkenforholdene moderniseres. Endelig var byen måske for lille til at bære et forsamlingshus.

I februar måned 1971 besluttede kommunen at sælge bygningen ved offentlig frivillig auktion på dommerkontoret i Randers. Grundet beliggenheden var det vigtigt for os at købe huset, så vi mødte op og bød indtil det var vores. Oprindeligt var det med nedrivning for øje. Lærerbolig og skolestue med pige- og drengetoiletter gav rigelig plads til en almindelig familie. Hvad skulle man så med en sal?

Loftsbrædderne blev pillet ned og blev benyttet til bogreoler eller kom til at danne loft i andre rum. Sunde, solide gulvbrædder blev fjernet og blev lagt over hanebåndene på loftet i skolebygningen. Etc. etc.

Endelig var bygningen klar til fuldstændig fjernelse, men så kom en vurderingsmand på besøg i forbindelse med ansøgning om kreditforeningslån. Han sagde: "Den bygning må I ikke fjerne. Den er i allerhøjeste grad bevaringsværdig".

Bygningen står der endnu. Ad åre blev der igen lagt gulv og nyt loft.

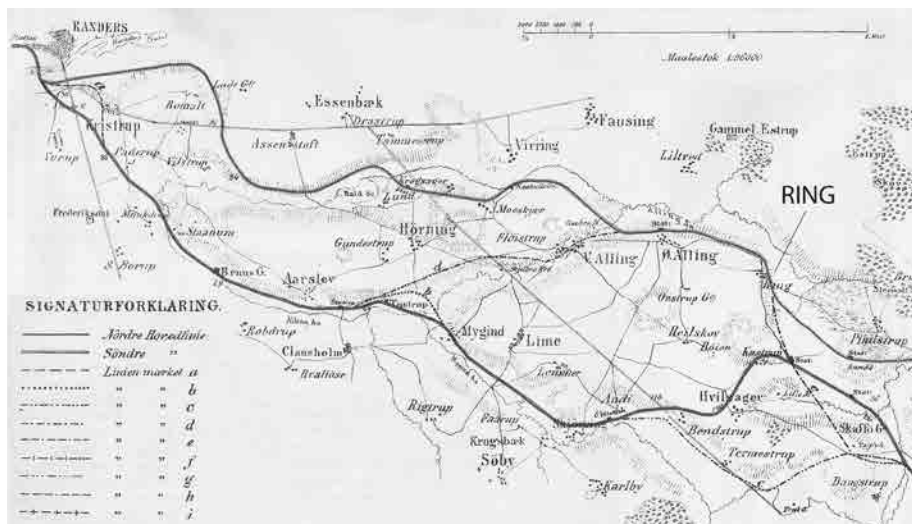
I 1977 blev der i forlængelse af den tilbygning, der husede toiletter, bygget helt over til "forsamlingshuset", således at ejendommen nu er trefløjet. Således blev én sal, der skulle fjernes, ad åre til to sale. Bygningen blev bevaret.

Luftfoto af Ring gamle Skole fra 1981.

Ring var tæt på at blive stationsby

AF HENNING MILLARD

I 1870 fremlagde en ekspertkomite et forslag til linjeføringer af en kommende jernbane mellem Randers og Grenå.

Forslaget pegede på to mulige linjeføringer. Den ene linjeføring ville gøre Ring til en stationsby. Ingen af de to anbefalede linjeføringer blev dog til noget.

Ejerne af Floes Teglværk og storbønder omkring Ørsted, der drømte om en sidebane fra Allingåbro til Ørsted og Vivild, fik trumfet igennem at linjeføringen skulle gå langs Randers Fjord, forbi Floes Teglværk til Allingåbro.

Ingen tvivl om at Rings udvikling havde taget en markant drejning, hvis det lille bysamfund var blevet stationsby.

Liltved var børnerig i 50'erne

AF HENNING MILLARD

I 1950'erne kunne Liltved med sine 17 husstande mønstre mere end 30 børn, når man talte børnene fra Lundby med. De gik alle i "Den nye Skole", som byens skole fra 1901 blev kaldt. Eleverne blev undervist af én lærer, de mindre elever om formiddagen og de større elever om eftermiddagen.

Liltved er lidt af en historisk skoleby. Hvis man placerer sig det rette sted i byen, kan man lige netop se de tre huse, der har fungeret som skoler. Den ældste skole er fra 1778 og formodentlig bygget af greven på Gl. Estrup. Kongen pålagde nemlig allerede i 1739 grever og herremænd at bygge almueskoler og betale skolemesteren løn.

Liltveds første skole kan stadig ses Liltvedvej 27. Bygget 1778.

Liltved anden skole ligger Liltvedvej 34. Bygget 1870.

*31 år efter, i 1901 blev den sidste skole bygget, Liltvedvej 39.
Denne blev nedlagt i 1960 og eleverne flyttet til Auning Skole.*

En af landsbyskolens elever var Anton Tetsche, der var med på det sidste hold elever inden skolen lukkede ned i 1960.

Anton Tetsche fortæller: - Skolen var nærmeste nabo til mit barndomshjem. Skolen havde skiffertag og fint toilet, og læreren gik i pænt tøj til daglig. Og tænke sig, lærer Skårup gik nogle gange en tur med sin kone under armen om eftermiddagen, når skoledagen var slut!

Jørgen Vest, september 2015.

Lundby

en lille landsby beliggende klods op af Herregården Gl. Estrup

AF JØRGEN VEST RASMUSSEN

Området blev inden udstykningen kaldet "Overmarken" og skellet mod Fausing og Liltved gik langs hoveddiget, som for hovedparten stadig ligger, hvor det blev lagt oprindeligt. For enden af vejen Lunden ligger "Helligbjerg", et målepunkt som siges at være 79 meter over havet, og derfra går en stejl skrænt ned mod Herregården Gl. Estrup.

Der er 3 gravhøje på åbent land og endnu flere i skoven omkring Gl. Estrup.

Der er 16 ejendomme og 2 veje i Lundby. Lundbyvej går nord-syd og Lunden går vest-øst og fortsætter som "skovvej" helt til Gl. Estrup. Lundbyvej forbinder hovedvejen A16 med Liltvedvej. Langs den blev der i 1921-22 bygget 7 statshusmandsbrug, mens husmandsstederne langs Lunden først kom til fra 1929. De sidste blev bygget i 1952, 1956 og 1958. Det svingede lidt mellem køb og opførelse af bygninger, da der måtte gå 3 år fra køb til bygningerne skulle stå færdige.

De tilhørende arealer skulle kunne brødføde en familie, og bygningerne var i grove træk alle bygget over den samme skabelon.

Jeg tænker de enkelte familier har kunnet klare sig med flid og sparsommelighed, men jeg husker kun fra midt i 1960'erne, da jeg er født i 1962, og fra den tid skete der en del ændringer med den daglige drift på de enkelte ejendomme. Ikke alle kunne længere få økonomi i de små brug og flere specialiserede sig i enkelte produktionsgrene, fremfor at sprede "risikoen".

Hos os blev der i 1968 oprettet et såkaldt "specialbrug", med mælkeproduktion.

Som børn skulle vi hjælpe med pasningen af dyr og mark, og først derefter var der tid til at deltage i de aktiviteter vi selv kunne finde på.

Vi børn blev kørt med skolebus til Auning Skole. Før den var det Liltved Skole for Lundens børn og Fausing Skole for Lundbyvejens. Vi stod alle på bussen hos Ernst Hansen, Lundbyvej 4, der dengang, sammen med Alfred Martinussen, var de eneste der stadig kørte med heste i marken. Ernst fik dog senere en lille Ferguson og Alfred fik en Deutz traktor.

Der var mange børn og unge i Lundby og kedeligt var det aldrig. Vores behov for at komme til "byen" var begrænset. Vi havde selv indrettet atletikbane hos Bodil og Aksel Jensen og fodboldbanen blev lagt i min farfars tidligere frugthave. Den var på en bakke, men der var jo halvleg, så udfordringerne var fordelt rimeligt. Der er stadig 5 børn i byen, og der er flyttet unge folk ind i 2 af ejendommene for nylig, så mon ikke skolebussen bliver ved med at have sin rute langs Lundbyvej nogle år endnu.

Vi begyndte at gå til svømning om eftermiddagen i Auning fra 1971. Som jeg husker det, blev vi kørt i bil. Der var 5 børn i 6-7 års alderen som nok var for små til at kunne cykle selv. Det var dengang ordet "forkælet" begyndte at optræde i den danske ordbog.

"Konerne" var for fleres vedkommende begyndt at arbejde uden for landbruget. Mest på slagteriet og på sygehuset i Randers.

Der blev kørt "landtur" fra Brugsen og fra købmand Sandgaard i Fausing, så behovet for bil var begrænset. Det har mageligheden så ændret på siden.

Rye kom på sin knallert, og hvis "vi havde været søde det sidste år", fik vi en kam uden beregning. Dengang var det også moderne med lidt længere hår, så det var praktisk nok.

Dengang var der især en ting der kunne kalde på naboernes hjælp. Det var køernes kælvninger. Ofte skulle der trækkes i kalvene og ofte sluttede seancen med en bid brød, som tak for hjælpen og det uanset fødslen gik til held eller ej.

I forhold til dyrehold, så var der oprindeligt køer, grise og høns på alle ejendommene, hvilket gjorde følsomheden for økonomiske udsving mindre. Kreaturerne og grisene gik som regel til andelsslakterierne, f.eks. i Allingåbro og på levedyrsmarkeder i Randers, Kolind og senere også i Års.

Men dyrene forsvandt langsomt de fleste steder, og ejendommene blev "kun" bolig med lidt jord til. Jorden blev udlejet eller solgt fra, og i dag, i 2019, er der kødkvæg på 1 ejendom og heste på 3 ejendomme, dog ikke som primær indtægtskilde, men mere på hobbyplan.

Jordarealerne dyrkes med korn, juletræer, salat, gulerødder, hestebønner og græsfrø, samt en lille del med vedvarende græs til de få heste og køer der stadig er her. Der er to som dyrker deres eget jord, mens resten er udlejet, og der er 4 ejendomme som reelt ikke har jordtilligende i dag, så de små ejendomme der engang kunne brødføde en familie er nu blevet ejendomme hvor hovedindtægten hentes udefra, men beliggenheden "ude på landet" gør at det stadig vil være attraktivt for unge og ældre at bosætte sig i landsbyen. Og med kun 6 km til Auning og 5 km til Allingåbro vil der altid være gode handelsmuligheder, og med 20 km til Randers og 35 km til Århus og Grenå, er uddannelsesmulighederne også gode.

De tilhørende lodder i engene omkring Liltved er blevet godkendt som "våd-enge" projekt, hvilket siges at være positivt for miljøet idet der opsamles kvælstof ved at lukke nogle grøfter på et areal på 225 ha. Arealet må gerne bruges til græs/hø, men der må ikke jordbearbejdes eller tilføres nogen form for gødning. Som erstatning får lodsejerne udbetalt tilskud i de næste 20 år.

Det er de enge der oprindeligt blev tillagt husmandsbrugene som "livline" om sommeren hvor markjorden kunne være tør, mens engene altid kunne levere det nødvendige græs til kreaturerne.

Udstykningerne skulle oprindeligt give flere mulighed for at kunne klare sig selv, og det gav initiativ og livsglæde med i købet. Det har altid været et spørgsmål om at kunne overleve, men afhængigheden af vejret og naturen er ændret kolossalt med mekaniseringen, og effektiviteten med moderne maskiner gør, at en person kan klare pasningen af meget store arealer alene.

Nu er det snart 100 år siden de første ejendomme blev bygget på bar mark, og 80 år siden der kom strøm, men de har alle været vedligeholdt og for enkeltes vedkommende er de gennemrenoveret, så fremtiden ser stadig lys ud for den lille landsby. I forhold til infrastrukturen kan vejene selvfølgelig nedklassificeres til "private veje", men overordnet har udviklingen i Lundby været meget lig den generelle udvikling med opsplitning i små lodder, som så senere er blevet samlet igen.

Og nu har vi fået mulighed for "lynhurtigt Internet".

Lundby er stadig et godt sted at være, dog uden at være afhængig af dyr og jord som indtægtskilde. Nu er det beboelser i stil med parcelhusene i byen, blot med meget mere luft omkring sig. Udskiftningen af beboerne har været kontinuerlig, men de sidste år har flere af ejendommene fået nye beboere, da de oftere flytter efter arbejdet, og tilknytningen/naboskaberne er ikke så afhængige af hinanden som tidligere. Dengang alle havde samme udfordringer og betingelser, var der god fornuft i at arbejde tæt sammen, men i dag har man ikke i samme grad fordel af godt naboskab rent fagligt.

Andelstanken og husmandsforeningerne har ikke levet forgæves. Venskaber og det trykke i at kende hinanden betyder stadig meget. Det betinger dog at nogen gør noget blot af lyst, og heldigvis findes den slags mennesker stadig. Det der før gjorde især dansk landbrug stærk i form af samarbejde bønder imellem, er stadig det kit der gør at de små landsbysamfund og småbyer generelt hænger sammen og giver beboerne et trygt sted at være. Foreningsarbejdet har gennem tiden været demokratiets og befolkningens redning.

Et hjem er langt mere end blot et sted, hvor man sover, selv om man har arbejde udenfor området. Det giver tryghed og ro, hvilket alle stadig har brug for, uanset om man er "greve eller tyende". Mobilitet giver store forandringer i landområderne og det gælder både den fysiske mobilitet, men absolut også den elektroniske.

For 90 år siden kom min farfar og farmor med 2.200 kr., 2 heste, hestevogn, en harve, en bunke sund fornuft og et voldsomt mod på livet. De kunne godt klare sig selv, men grundtanken i loven om udstykningerne var, at flere skulle kunne forsørge sig selv og det lykkedes bedst ved fælles hjælp.

Den dag tingene bliver en selvfølge og man glemmer at værne om goderne, den dag bliver udvikling ændret til afvikling. Tiderne skifter og vi tilpasser os. Det gjorde vores bedsteforældre også da de tog det første spadestik i det der senere skulle blive deres grundlag for familien og deres livsstil. Og tak til dem for det.

I dag går jeg i panik, hvis min mobiltelefon bliver væk, men glæden og ønsket om at kunne klare sig selv, den er stadig den samme som for 100 år siden.

Luftfoto af Tårup fra omk. 1950.

Landsbyen Tårup

Tårup – herfra min verden går

AF INGER MARIE LINNEMANN

Jeg er født på et mindre landbrug i centrum af Tårup, hvor jeg boede til jeg var 16 år. Mine egne erindringer om landsbyen er fra 1950'erne og begyndelsen af 1960'erne, men via min far og bedstefar har jeg hørt mange historier fra tidligere tider. Mine bedsteforældre købte, som nygifte i 1909, ejendommen i Tårup. De overtog den efter bedstemors farbror, som kort forinden var blevet enke-mand, og han blev boende på aftægt indtil sin død i 1927. I 1945 overtog mine forældre ejendommen.

Tårup ligger 2 km nord for Auning, med Taarup Skov mod øst og Allingåen mod vest. Her har været bebyggelse langt tilbage i tiden. I gamle skrifter næv-

nes, at der har ligget en Hovedgaard, Lille-Taarup, som i år 1468 blev mageskiftet fra Jes Henriksen (Prip) til Lave Brok på Gl. Estrup. Det drejede sig om 7 gårde og 1 øde byggested i Taarup by. Herefter blev gårdene fæstegårde under Gl. Estrup, hvor de siden blev købt fri i 1850'erne.

Noget tyder på, at den nuværende bebyggelse stort set ligger på samme sted som dengang. Kun en gård, Tårupgård, blev i 1868 flyttet uden for bykernen til Tårupvej 52. Det gamle stuehuse, som senere blev til 2 beboelser, ligger stadig på Hardersmindevej 4 og 6. Gården Bakkegaard brændte i 1945 og blev genopført på den anden side af vejen, Tårupvej 15.

Et lille samfund, men det var mennesker, som tog aktiv del i det offentlige liv i Auning og påtog sig poster i de forskellige foreninger. Ved stiftelsen af Auning Brugsforening var den første formand R. H. Harder, Tårupgård, og flere bestyrelsesmedlemmer var fra Tårup. I Folkebankens første bankråd sad gårdejer E.C. Harder, Tårupgård og gårdejer N.M. Rasmussen, Bakkegaard. Ligeledes var Tårup igennem tiden repræsenteret i Sparekassen, Ungdomsforeningen, Mejeriet, Sygekassen, Sognerådet, Skolekommissionen m.m. Som det jo var dengang, var det mændene som bestred disse poster.

I 1867 blev Auning Skytteforening stiftet. Om der var Tårup-mænd med til stiftelsen vides ikke, men i 1869 skænker Tårup-kvinder en fane til Skytteforeningen. Fanen havde de selv broderet med teksten: "For Freden" 1869. Fanen eksisterer stadig og opbevares på Sønderhald Egnsarkiv i Ø. Alling.

Et dejligt trygt sted at vokse op. Alle kendte hinanden på godt og ondt. Vi kom hinanden ved og der var hjælp at hente hos naboer, hvis behovet opstod. Jeg vil mene, at det også har været sådan tilbage i tiden.

Naturligvis har der også været stridigheder mellem naboerne. I 1915 havde et par naboer en tvist, som jeg via et par gamle breve er blevet bekendt med:

Gårdejer Hans Peter Larsen skriver til gårdejer Søren Jensen:

I henhold til den medfart jeg fik af dig og siden af din søn Gustav, som i den grad overøste mig med æreskrænkende fornærmelse og bag efter tog min dobbeltplow og smed den overende den 10.4.1915. At ovenstående strider imod privatlivets fred kan vist ikke bestrides og hvis jeg ikke inden 24 timer får en undskyldning fra Eder begge to, bliver det meldt til politiet.

Tårup den 11.4.1915

H.P. Larsen

Vi mangler desværre Søren Jensens svar til Larsen, men et senere brev fra Larsen til Jensen lyder således:

Som svar på modtagne skrivelse angående vores høns, som skadedyr på din ejendom. Jeg finder skrivelsen meget irriterende, efter som den skade vores høns kan volde dig i år, ikke kan skade nævneværdigt, og som vores hønsehus er, kan jeg ikke lave hønsegård i år, men skal nok sætte en tråd op og afskærme så godt jeg kan, men til gengæld vil jeg advare om, at du ikke kan komme og male brødkorn, hvilket kan komme til at skade dig mere end det vores høns har gjort
H.P. Larsen (1915)

Hvordan det hele endte ved vi ikke, men forhåbentlig kom naboerne på talefod igen.

I min barndom bestod landsbyen af 9 gårde af varierende størrelse, fra 23 til 150 tdl. og 7 huse. Til et af husene var et lille snedkerværksted, hvor snedkeren var virksom i min tidlige barndom. "Snedkeren", som egentlig hed Niels Smed Kristensen, cyklede ud til sine kunder i omegnen

Der var også en bysmedje, som bestod til omkring 1946. Det var gårdmændene, som ansatte smeden, og han blev tildelt en lille jordlod, så han kunne eksistere.

På landbrugene var der både køer, grise, høns og de fleste steder stadigvæk heste. Mekaniseringen af landbruget var endnu ikke sket og gårdene havde derfor flere karle ansat, hvilket også gav liv i landsbyen. Mælken fra gårdene blev leveret til Auning Andelsmejeri. En mælkekusk med hestevogn hentede hver morgen mælken og kom senere på formiddagen tilbage med returmælk, ost og smør, alt efter hvad leverandørerne havde bestilt

Vi var selvforsynende med rigtig mange ting. Grøntsager og kartofler fra haven. Frugt fra træer og buske og i enden af marken et brombærkrat, som gav syltetøj nok til hver gang vi skulle have pandekager. Der blev bragt varer ud fra Auning brugs en gang om ugen. Dagen i forvejen kom en ung kommis ud for at notere op, hvilke varer de skulle levere den følgende dag. Det blev skrevet ind i "Kontrabogen", som han tog med tilbage. Dagen efter blev varerne leveret og priserne på det leverede var skrevet ind i bogen. Med retur fik brugsmanden de æg, som hønsene havde lagt i den forløbende uge. Prisen for disse æg blev modregnet i "Kontrabogen". En gang om måneden blev bogen gjort op og differencen blev betalt.

Mange handlende kørte vareture på landet. Hver lørdag kom der brødbil fra Auning Bageri, brødkusken hed Riis. En gang om ugen kom Andersen fra havet med fisk, slagter Hansen fra Allingåbro med slagtervarer og Tage Brøgger fra Auning kom med ost. Andre handlende dukkede jævnligt op. Uldkræm-

mer Rye fra Assentoft kom 1 gang om året, en pottemager, en der solgte forskellige beklædningsgenstande. Jævnligt kom en bil med sodavand og øl fra Houlbjerg Bryggeri.

Skolegang: Vi gik i skole i Auning. De første 2 år på Nordre Skole og resten af skolegangen på Søndre Skole (den nuværende skole) I min årgang var vi 3 fra Tårup, som startede samtidig. Vi gik skolevejen i både 1. og 2. klasse, vi måtte ikke cykle for vores forældre, og vi havde heller ikke nogen cykel. De mente, at det var for farligt! Ak, ja – når jeg tænker på, hvor lidt trafik der var dengang!

Min barndom var før fjernsynets tid. I mit hjem fik vi først fjernsyn, da jeg var næsten voksen. Jeg husker den første familie i Tårup, som fik fjernsyn. Det var hos Edith og Stig Andersen. De var meget gæstfrie, så når der var noget interessant i fjernsynet var vi velkomne til at kigge med. Det var bl.a. 6-dages cykelløb, melodi grand prix, Cirkus Buster og nogle underholdningsudsendelser. Det var vist noget der blev aftalt i forvejen og så medbragte man noget hjemmebagt kage til kaffen.

Hjemme hørte vi meget radio. Der var radiohørespil, som jeg lyttede til, da jeg havde nået en passende alder. Der var enkelte børneudsendelser. Jeg husker Inge Åsted fortælle for børn, men det var meget sjældent – måske en gang om ugen og så var det i meget kort tid. Når Pressens Radioavis blev sendt, skulle vi børn være stille, så de voksne kunne høre nyhederne. Ligeledes når "Pedersen Dalum 's" landbrugsmagasin var på programmet. Torsdag aften var der ældre dansemusik. Det var rigtig hyggeligt, for her dansede vi rundt med vore forældre. Far lærte os her at danse vals. Der var ikke meget plads at svinge på i den lille dagligstue og så foregik det i hjemmehæklede kludesko, med filtsål, som havde fået en gang fernis for at kunne holde. Vi fik lov til at blive oppe til udsendelsen sluttede.

Om vinteren blev der holdt kaffegilder. I mit hjem blev det holdt over 2 aftener, for der var ikke plads til alle på en aften. Vi sagde, at vi skulle have "fremmede", i dag hedder det gæster. Jeg husker, at der i den anledning blev købt en buket fresia blomster til at pynte op med. De blev købt i det lille handelsgartneri hos Carl Rasmussen på Ndr. Fælledvej i Auning. Midt om vinteren var det hyggeligt at komme ind i hans drivhus, hvor han havde voliere med kanariefugle. Blomster var der ikke mange af, men han havde fresiaplanter, hvorfra han plukkede en fin velduftende buket. Man stod ofte længe og ventede på at blive ekspederet, for gartneren skulle først være færdig med det arbejde han var i gang med i drivhuset. Gæsterne kom ved 19.30 tiden. Mændene spillede ofte kort og kvinderne havde deres strikketøj med. Der blev serveret øl til mændene og sodavand til damerne, som ofte delte en flaske. I dagens anledning var

der indkøbt forskellige cigaretter og cigarer, som blev budt rundt flere gange. Næsten alle røg dengang. Pyha, der var tæt tåge. Når kaffetiden nærmede sig, blev kortene taget af bordet og mændene gik i stalden for at se på bedriften og måske også for at komme af med en lille tår. Når kaffen var klar vendte mændene ind i stuerne igen med stald duft i deres pæne tøj! Til kaffen blev serveret en masse hjemmebag. Først boller med rosiner og tykt lag smør, kringle, hjemmebakte medaljer lagt sammen med creme og pyntet med glasur, sandkage, flødeskumslagkage og flere hold småkager. Jeg husker, at der i landbruget kom en kampagne "Mejerigtigt" og "Karoline Piger", som drog land og rige rundt og reklamerede for de sunde ting der blev produceret i dansk landbrug. Det bevirkede, at konceptet til kaffebordet blev lavet lidt om. Man serverede nu franskbrød med et dejligt tykt lag smør og herpå ost, rullepølse og spegepølse med lidt pynt på. Det efterfølgende kagebord var blevet reduceret lidt.

Vi boede midt i landsbyen, hvilket betød, at vi skulle igennem byen for at komme ud til markerne. I sommerhalvåret blev køerne efter morgenmalkningen koblet sammen og trukket gennem landsbyen og ud på græs. Sidst på eftermiddagen gik turen hjem igen til aftenmalkning. I sommerhalvåret havde far en konfirmeret dreng til hjælp. Dengang forlod de fleste børn skolen efter 7. klasse. Skoleåret sluttede til april og omkring det tidspunkt fandt konfirmationen også sted. Min far fæstede hvert år en af disse 14 års drenge fra april til udgangen af oktober. De fleste kom fra Auning. Den unge mand var på kost og logi. Han havde et lille værelse med en seng og en kommode, som han selv medbragte. Der var vist også en enkelt stol, men bestemt ikke et sted man kunne hygge sig om aftenen. Disse unge mennesker var en del af familien.

Til ejendommen hørte også et stykke mose. Her lavede far og den unge medhjælper hvert år æltetørv/formtørv til eget brug. Jeg mener far stoppede med den lille produktion omkring 1955. Tørvemassen, som blev gravet fri, blev af en maskine æltet med vand. Det foregik i en aflang kasse af brædder, som var forsynet med en snegl der bestod af en jernaksel monteret med en krumkniv. Sneglen stod i forbindelse med en hesteomgang (en mekanisme, hvorved en hests kraft overførtes til en arbejdsmaskine) med udlagte planker, der forhindrede hesten i at synke ned i den bløde mosejord. Sneglens anden ende stod i forbindelse med et pumpeværk, som pumpede vand fra tørvehullet op i æltemaskinen. Det færdigæltede dynd blev hældt i forme med omkring 25 tørv i hver. Når det var størknet kunne formen med et rask tag tippes af på læggepladsen. Tørvne skulle vendes og til sidst stakkes og tørres færdig. Når de var helt færdige blev de kørt hjem i brændehuset. Tørveproduktionen foregik i maj/juni måned og skulle helst være kørt hjem i brændehuset inden Sankt Hans, for efter den tid blev der travlhed med høhøsten.

Høsten i min barndom var før mejetærskerens tid. Der blev høstet med en selvbinder, som bundtede det høstede i neg, og disse blev læsset på en vogn trukket af heste og kørt hjem og sat op på dels loftet i laden og i en stak på toften bag gården. De neg der blev stillet i en stak på toften, blev senere tærsket af Engholm's maskinstation, som kom kørende med et stort tærskeværk, hvor negene blev puttet i og ud kom kornet, som løb ned i en sæk og halmen blev bundtet med sejlgarn. De neg, som var kommet ind på loftet, blev i løbet af vinteren tærsket på det lille tærskeværk, som stod i laden. Der blev tærsket løbende, så der altid var korn klar til at blive gruttet til grutning (grovmalet korn), som blev brugt til foder til grise, heste og kreaturer. Tærskningen foregik altid om lørdagen, sikkert fordi vi børn havde lidt tidligere fri den dag!

Kaj Jensen fra Slettengård fortæller en lille historie fra midten af 1940'erne:
Kartoffeloptagning var en del af efterårsarbejdet dengang som nu, men aldeles anderledes i 1940'erne.

Kartoffeloptageren var anskaffet sammen med en nabogård, og den krævede 4 stærke heste som trækraft. Det var lidt usædvanligt med 2 spænd heste for samme maskine. Optageren var lidt af et "skrummel". Oprindeligt kunne den rulle kartoflerne over i en ved siden kørende vogn, men den anordning var pillet af. Sikkeret fordi der fulgte for mange sten med i vognen, så kartoflerne trillede bag ud af maskinen, og blev altså samlet op med håndkraft bagefter.

Jeg var omkring 5-6 år, og fik nogenlunde lov til at færdes sammen med folkene, som deltog i arbejdet. På et tidspunkt, holdt optageren stille, og jeg var med hvor "tingene skete", pludselig var jeg foran alle 4 heste, og ville måske snakke lidt med dem. Jeg er sikker på, at jeg havde forbud mod at gå for tæt på. Men pludselig var jeg for tæt på, og en af hestene bed mig i armen. En sur jysk hoppe, fandt jeg senere ud af hun var. Jeg har nok hylet, endda noget, det erindrings jeg ikke, og dog forekommer det mig, at armen var bundet ind nogle dage efter. Et lille tilbageblik fra midten af 40'erne på Slettengård.

Jeg husker ikke nogen af folkene, som var til stede ved den lejlighed. Jeg husker ellers mange af dem. Som regel var her 4 karle, "kålene", som var det ord dialekten brugte dengang. En forkarl plus 2 yngre, og en som passede køerne "fodermesteren". De boede og spiste på gården, det var normalt på den tid. Forkarlen havde ansvaret for hestene. Som regel var der 6 arbejdsheste og 3-4 plage (plage er ungheste). Ofte havde vi også en letbenet kørehest, som kunne afløse, og bruges til andre lette opgaver. I min barndom hed kørehesten "Prins", en stor men ikke kraftig rødbrun vallak (en kastreret hanhest). Et dejligt dyr, som var alles ven, den bed ikke børnene i armene!

Asta Jensen fra Slettengård fortæller:

En lille erindring fra min skolegang, lige da anden verdenskrig sluttede 4. maj 1945.

I den sidste krigsvinter 1944-1945 kom der så mange tyske flygtninge til Danmark, at skoler blev inddraget til at huse dem. Nordre Skole i Auning, blev således inddraget, og skolegangen blev flyttet til lille Tårup, i storstuerne på to gårde, Lindegård og Slettengård.

Min skolegang begyndte i 1. klasse den 1. april 1943. Året efter var klassen rejst til Tårup. Jeg husker ikke nøjagtig hvornår flytningen skete, men det var adskillige måneder, at undervisningen skete i vores "storstue". Vi var 42 elever i klassen. 2. og 3. årgang gik i samme klasse. Skolegangen blev normal igen efter sommerferien.

Der var trængsel i både "klasseværelset" og den lille gang med udgang til haven. Vores legeplads var gårdspladsen, og vi legede bl.a. sanglegen "rulle skråtobak" omkring flagstangen. Det sås tydeligt på et luftfoto fra sommeren, hvor græsplænen var helt nedtrampet.

Frøken Olsen (nogle troede hun hed Nolsen) havde styr på den store klasse, men luften har nok været ret tæt, for hun var kvik til at åbne vinduerne, selv om det var hård vinter. Vi tog tingene som de kom, og jeg tror at vi arbejdede og lærte lige så godt, som i Nordre Skole. Vi havde ikke gymnastik.

Jeg fik kort vej til skole, bare op i den anden ende af huset, i modsætning til de 1,5 km til Auning. Det havde nu også visse bagdele, f.eks. da jeg måtte hente en gulvklud hos mor, fordi min gravhund tissede oppe på loftet. Til alt held løb det ned på den meget smalle gang, der var mellem katederet og det første bord. Jeg var også noget misundelig, når nabomanden Stig Andersen og far hentede og bragte skolebørnene i Auning med kane, hvor der var godt med halm i bunden. Det var jo vores fordel i de foregående år.

Det var lidt om Tårup fra en svunden tid! I dag er der ikke dyrehold på gårdene, kun lidt hobbydyr. Jorden er solgt fra flere af gårdene og andre har forpagtet jorden ud.

Drastrup

Randers Byraads Forhandlinger. 1898 *Andragende om Bidrag til en Vei.*

AFSKRIFT FRA AVIS PÅ MEDIESTREAM

Beboerne i Drastrup havde sendt en Skrivelse til Byraadet med Andragende om Bidrag til en Vei fra Drastrup til Volk Mølle. Andragerne fremhævede, at der sydøst for Randers ligger et godt Opland, hvis Beboere have vanskeligere Færdselsveie til Randers end til Aarhus, skjøndt de naturligt høre til Randers Opland.

Der arbejdes i denne Tid paa at faa istandsat en ny Vei til Stationen fra Drastrup; denne Vei vil blive 2.000 Al. kortere end den nuværende og Holdepladsen vil vinde betydeligt ved Veien, i modsat Fald kan det risikeres, at Holdepladsen helt bortfalder, da Bygningerne ere forfaldne, medens Veien sandsynligvis kunde føre til, at der blev en regnskabsførende Holdeplads ved Volk Mølle.

Udgiften til Veien er anslaaet til 3.400 Kr., deraf vil Randers Amt yde 1.400 Kr., Virring-Essenbæk Kommune 900 Kr., men der mangler 500 Kr. som man for Øieblikket ikke har Udsigt til at faa, hvorfor der forespørges Byraadet om det ikke vil yde dette Beløb, da der ved Veianlægget blev lettere Adgang til Randers for Beboerne fra Drastrup, Lihme og Lemmer.

Borgmesteren havde talt med Beboerne og komplimenteret dem for deres gode Ide, og Taleren havde ikke noget imod, at der ydedes et Beløb f. Ex. 100 Kr. eller 200 Kr. (Boldsen: Halvdelen 250 Kr.).

Boysen frygtede for, at Bevillingen af Beløbet kunde føre til, at ogsaa andre med samme Ret søgte Bidrag til Veianlæg.

Jørgensen kunde anbefale at bevilge 250 Kr., der var mere Mening i at give Bidrag til denne Vei end til en Jernbane fra Silkeborg til Viborg. Andragerne havde Ret i, at mange af Beboerne, som ere gamle Kunder i Randers have vanskelig Adgang til Byen. Paa grund af Bakkerne er Anlægget af Veien særlig dyrt. Byen bør bøde lidt paa, at Jernbanen blev lagt saa uheldigt. Andragender fra andre Steder komme ikke denne Sag ved.

Borgmesteren mente, at man maaske helst burde give Bidraget til Stationsbygningens Vedligeholdelse.

Stilling vilde netop have foreslået det, da det unægtelig er et Skraaplan, der betrædes at yde Bidrag til Veie ude i Landet.

Bayer troede ikke, at den kortere Vei vilde hjælpe Randers til Kunder; naar de alligevel skulde kjøre til Stationen, kjørte de ligesaa hjerne den Mil længere til Randers. Taleren vilde fraraade at bidrage til den Slags Ting, det havde han ogsaa sagt til Beboerne derudefra.

Vestergaard skulde gjerne indrømme, at det er et eiendommeligt Andragende, men han troede ikke, at man behøvede at være ængstelige for at gaa med dertil for Kommunens Skyld. Beboerne havde ikke opnaaet heldige Forhold ved Jernbaneanlægget, og Veiene til Stationen er yderligere slette. Fra Lihme og Lemmer tager man til Mørke eller videre til Aarhus; der er netop Udsigt til at denne Veis Anlæg kan drage Beboerne her til Randers, og saa ere Pengene ikke spildt.

Koch fandt det retfærdigt at give et Bidrag, da de virkelig ere forurettede ved Baneanlægget. Vi maa virke for at faa Omegnens Beboere til at tage til Byen; men Bidraget skal gives til Veien, ikke til Stationen, den har Staten Raad til at sørge for, den slags skulle Beboerne ikke bekoste.

Buhl mente, at det var særlig vigtigt at faa Staldplads ved Holdepladsen; det var iøvrigt ikke Randers, men Rougsø Herred der bestemte Banens Retning.

Jørgensen mente, at hvis Veien anlagdes, kom Holdepladsens Istandsættelse af sig selv, fremtvungen af den større Trafik. Beboerne kunne godt faa Pengene ved private Tilbud heri Byen, men Byraadet kan ikke være andet bekendt end at gitre noget for Trafiken hertil.

Bayer fremhævede, at det var til den største Skade for Randers, at Banen fik den Retning, den har, men der er ingen Mening i at bidrage til den Vei. Beboerne tage alligevel, hvorhen de ville. Veien vil snarere skade end gavne Randers. Bidrag til Jernbaner er en ganske anden Sag.

Bang kunde paa ingen maade stemme for Bevillingen, og han troede ikke ret mange vilde kjøre til Volk Mølle og spænde fra for at tage med Toget til Randers.

Stilling mente ikke, at man burde yde Bidrag til Landeveie, men det er af Interesse at bevare Holdepladsen, til dens Istandsættelse kan der gives et Bidrag.

Mortensen kunde godt tænke sig, at Veien kunde føre flere Folk hertil Byen og der er ingen fare for, at andre Egne kunne fremføre lignende Argumenter for Andragende om Bidrag.

Der blev forlangt Afslutning, men de indtegnede Talere fik Ordet.

Vestergaard troede ikke, at Bayer kendte Forholdene, ellers vilde han næppe være imod Bidraget, Randers Bys tidligere Kunder tage nu hellere til Mørke, men naar Veien kom, vilde de atter komme til Randers; for dette kunde man nok bringe et Offer, og Taleren vilde anbefale at bevilge 280 Kr.; de Penge vilde ikke være Spildt.

Bang talte imod Bidraget.

Ved afstemningen stemte 9 for og 6 imod at nægte Bevillingen.

Derefter forkastedes det med 9 St. mod 6 at give Bevilling til Veien og med 9 mod 6 at bidrage til Holdepladsen; hermed bortfaldt Andragendet.

Idrætsstævner, udskibningssted, teglværk og holdeplads

AF HENNING MILLARD

Hvis man siger disse fire ord: Idrætsstævner, udskibningssted, teglværk og holdeplads, vil mange straks tænke på Floes. I dag et mindre bysamfund, men dengang, hvor der var gang i Floes Teglværk, jernbanedriften var betydelig og udskibningspladsen var intakt, var Floes et særdeles driftigt område. Og igennem mange årtier vidste alle idrætsfolk på egnen, hvor Floes Skov lå. Her deltog man nemlig i de store årlige idrætsstævner.

Floes Teglværk satte sine spor

Floes Teglværk startede i 1858, altså 18 år før jernbanen kom i 1876. Fra 1858 til 1920 har Floes Teglværk haft en temmelig imponerende produktion af brændte mursten. Tusindvis af huse er bygget med sten fra Floes. En stor del er tydeligt stemplet med FLOES TEGLVÆRK, og disse mursten er bl.a. anvendt i Københavnske huse. Med deres stempel er murstenene let genkendelige, når huse er blevet renoveret eller nedrevet.

Floes Teglværks placering var betinget af forekomsten af velegnet ler i rigelig mængde og transportmuligheden med pramme gennem Grund Fjord og Randers Fjord. Transporten med pramme fra udskibningsstedet var besværlig og tidskrævende, blandt andet på grund af strømforholdene.

Ejerne af teglværket var derfor meget interesseret i at få jernbanen ned forbi teglværket. Men eksperterne anbefalede to linjeføringer, som lå sydligere med opland på begge sider af jernbanen. Storaktionærene i jernbaneselskabet, gods-ejer Mourier-Petersen fremførte på et aktionærmøde i 1874, at en station ved

Floes ville kunne give pæne indtægter ved at fragte de 10.000 mursten, som dagligt blev produceret i sommerhalvåret. Transport af kul til teglværket ville også give en betydelig trafik og dermed dækningsbidrag til jernbanedriften. De 10.000 sten i sæsonen svarede til 1,5 millioner mursten eller 3.450 tons mursten. Mourier-Petersens plan var også at få banen til Allingåbro, hvorfra der så senere kunne etableres en sidebane til Ørsted og Vivild. Som vi ved, lykkedes det for Mourier-Petersen og teglværkets ejere at få ført banen ned forbi teglværket. Det blev ikke til en egentlig station, men en holdeplads for toget.

*Det var ikke kun gymnastik, fodbold og håndbold man stævnedes sammen om.
Under et stævne i 1946 blev der f.eks. afviklet ringridningskonkurrence.
Her er det Vagn Vestergaard, der kvalificerer sig til at blive prins*

De store sportsstævner i Floes Skov

I 1930 lod Martin Staack en plads i Floes Skov rydde, hvorpå der blev indrettet et stort sportsstadion. Ved udgravningen stødte man på en stor sten. Stenen blev placeret ved idrætspladsens store flagstang. I 1945 blev stenen skænket til Uggelhuse by, der brugte den som mindesten for befrielsen.

På dette sportsstadion i Floes Skov holdt Randers Amts Skytte- Gymnastik- og Idrætsforeninger mange store idrætsstævner. Sportsfolkene og publikum kom med toget, i bil og på cykel.

På festpladsen var der også en dansesal. Denne nedbrændte omkring 1935, men blev opført igen. Da sportsfesterne ophørte i 1949, blev dansesalen nedbrudt og en idrætshal bygget i Allingåbro.

For længe siden

Livet i Drammelstrup – som jeg husker det

AF JØRGEN GLEERUP

For et par generationer siden var der næsten en kvart million landbrug i Danmark, og en femtedel af den arbejdende befolkning var tilknyttet landbruget. I dag er langt de fleste bondegårde forsvundet. Der er nu færre end titusind heltidsbedrifter tilbage, og dag for dag falder antallet af disse. Det bondesamfund, som mange af os har rødder i, er der ikke mere.

Den virkelighed er også med til at tegne billedet af min fødeby, Drammelstrup. Men da jeg var lille, var landbruget stort!

En porcelænsskål

På bordet i mit kontor står en porcelænsskål. 3 bølger bevidner, at det er kongeligt porcelæn – og motivet, der er malet på den, er en buket af påskeliljer. Den skål stod altid på bordet i vores hjem, men da min mor nogle få år, før hun døde, måtte flytte til Møllehjemmet i Auning, mente hun, at jeg burde have den skål, fordi den fortæller noget af min historie. Grunden til det skyldes en tekst malet på skålens underside. Der står: 24. juli 1955. Den dag fyldte min mor 28 år, og den dag lånte min mor og far min bedstefars Chevrolet model 1933, og kørte en tur rundt på Djursland for at fejre dagen, og jeg skulle så passes af mine bedsteforældre. Den dag ændredes mit liv dramatisk.

Drammelstrupgård i 1961

Køerne var, som fast rutine, efter morgenmalkningen blevet koblet sammen og trukket op til indhegningen i marken, og når det i den sene eftermiddag igen blev malketid, blev de på samme måde hentet tilbage til kostalden, hvor kraftfoderet og malkemaskinen ventede.

Udenfor enhver kostald var der altid en dyngesand, som efter den daglige udmugning blev strøet på kostaldens gang. Sådan var det også hos os. Den sanddyngesand var min "sandkasse", så der sad jeg og legede. Men ingen havde set mig, og da køerne kom fra marken og blev koblet fra hinanden, skabte et øjeblik uopmærksomhed stor dramatik. Jeg kom i klemme. Køerne løb over mig, jeg fik åbent kraniebrud og blev med udrykning kørt til Neurokirurgisk Afdeling på Aarhus Kommunehospital. Her lå jeg efter sigende på operationsbordet i flere timer. Det var alvorligt.

Min første erindring er derfor fra en hospitalsstue på Kommunehospitalet. I hvert fald mener jeg at kunne huske den stue. Jeg kan stadigvæk se de andre børn på stuen. En strithåret dreng ovre i sengen i det ene hjørne, husker jeg specielt. I virkeligheden var jeg vist ikke gammel nok til at, jeg skulle kunne huske noget fra den tid, men jeg har læst mig frem til, at børn, der bliver udsat

for en stor traumatisk oplevelse i de første barndomsår, på forunderlig vis kan fremkalde klare erindringsbilleder af disse oplevelser. Derfor husker jeg hospitalsbillederne fra nogle sommeruger bag de røde mure ved Nørrebrogade i Aarhus i 1955.

Jeg kom godt over det. Uheldet den gang fik ikke den store indflydelse på min barndom eller mit senere voksenliv. Dog havde jeg en helt særlig angst for slagtermester Juul Knudsen og Gunnar Barber. De to gik nemlig i hvide kitler ligesom de læger, som jeg havde stiftet et ikke særlig heldigt bekendtskab med på hospitalet i Aarhus. De hvidklædte tog mig væk fra min mor.

Senere blev jeg i drengene gentagne gange indprentet forsigtighed, når der skulle spilles fodbold og håndbold, og endnu senere mente sessionslægen på Auning Kro, at jeg havde "hul i hovedet" og derfor ikke skulle aftjene min værnepligt. Det sidste har jeg aldrig været ked af!

6. juni

Den 5. juni 1953 fik Danmark en ny revideret Grundlov. Hovedformålet var en afstemning om en ændret arvefølge i kongehuset. Derfor blev prinsesse Margrethe fra den dag kongerigets tronfølger. Den begivenhed stod at læse med store typer på avisernes forsider dagen efter, lørdag den 6. juni. Der stod også, at der var afgørende fredsforhandlinger i gang mellem Nord- og Sydkorea. Der blev aldrig sluttet fred efter Korea-krigen, og det har de seneste års spændinger, atomtrusler og topmøder tegnet aktuelle billeder af.

I mit liv var det vigtigste, der skete den 6. juni 1953, imidlertid, at jeg blev født, kl. 3 om eftermiddagen i Folkestuen på Drammelstrupgård. Folkestuen var midlertidigt omdannet til soveværelse for mine forældre.

Den 28. juni blev jeg døbt i Fausing Kirke, og naturligvis skulle begivenheden foreviges med fotos. Dog ikke i kirken, men derhjemme i haven, denne varme junisøndag. Min far var meget mod sin vilje blevet beordret i sit bryllupstøj, kjole og hvidt, hvilket på ingen måde bekom ham godt. Derfor skyndte han sig, straks efter kirkegangen, at skifte til noget mere bekvemt. Men stadstøjet måtte igen på, da der skulle tages diverse fotos af dåbsbarnet og forældrene, og da var det, at min far havde glemt en vigtig detalje: De sorte sko. Han fremtræder derfor på det sort/hvide foto i kjole og hvidt og sandaler. Det har siden affødt en vis munterhed i vores familie.

Mine forældre byggede hus ved siden af gården, og jeg – og mine brødre, Erik og Knud, fik lov til at vokse op så at sige midt mellem to generationer – bedste-forældrene Helene og Kresten på gården og vore forældre Sigrid og Poul i vores barndomshjem, rødstensvillaen ved siden af. Det var et stort privilegium at være barn der.

Landmandsliv

Der var 8 gårde i Drammelstrup, samt en række mindre ejendomme og huse. På alle gårdene blev der drevet traditionelt landbrug med kvæghold og svineavl.

Fedesvinene blev leveret til Andelssvineslagteriet i Allingåbro. Der var dengang aldrig tale om at veje grisene. Min bedstefar havde en snor med to knuder på. Snoren blev ved fodertruget bundet rundt om grisen, og når knuderne nåede hinanden, var grisen "tjenle" – færdig til slagting. Vognmand Boje i Allingåbro blev kontaktet, og svinene kørt fra gården til slagting med nummer 66 pig-hamret ind i låret, så man på slagteriet kunne se, hvor afregningen skulle sendes hen. Slagteriet i Allingåbro var dengang egnens største arbejdsplads.

Den nymalkede mælk blev af mælkekusken, Kresten Hjulmand, kørt fra gårdene til Andelsmejeriet i Fausing. Han havde to nordbakker til at trække gummivognen med mælkejungerne. Det var særlige dage, når man som 6-7 årig fik lov til at holde hestenes tømmer til næste stop på turen, Karl Nyborgs ejendom, og en ekstra stor oplevelse, på de dage, hvor min del af mælketuren fik lov til at strække sig helt over til Edvard Møllers gård. Så løb jeg både glad og stolt over markerne hjem.

Landbrugsmaskiner var dyre i anskaffelse, så ofte var flere af landsbyens landmænd fælles om nogle af landbrugsredskaberne. Det samme fællesskab herskede, når der skulle holdes storvask, og den fællesejede vaskemaskine, som kunne spændes efter en cykel, blev fragtet rundt fra vaskehus til vaskehus.

Der var karle og tjenestepiger på gårdene. De boede alt andet end luksuriøst på ofte helt uopvarmede karlekamre og pigeværelser. Ofte måtte karlene efter en lang arbejdsdag i både mark og stald vaske sig i en balje med koldt vand. Set med et tilbageskuende blik var det ganske urimelige forhold at byde sine ansatte. Heldigvis ændrede forholdene sig.

Ved forårstid fik vi altid besøg af Kit-Marius fra Randers. Han sørgede for, at alle vinterskader i vinduerne i både stalde og stuehus blev udbedret. Den lange og høje hæk rundt om haven blev klippet, når Søren Kroer fra Auning lagde vejen forbi. Alt blev naturligvis gjort med en almindelig hækkesaks. Det var et stort arbejde, og på de dage bestod middagsmaden altid af røget flæsk og kartofler med persillesovs, "for det kan Søren så godt li," bedyrede min bedstemor.

Arbejdshestene var overalt på vej ud af landbruget. I stedet holdt den lille grå Ferguson-traktor sit indtog.

Traktoren skabte næsten en slags revolution i markarbejdet på gårdene. Høsten klarede langt hen af selvbinderen. Kornet blev kørt hjem og tærsket vinteren igennem i laden. Det gav støvede stunder. Med tiden afløste mejetærskeren dog den del af høstarbejdet. Min bedstefar mente nok, at den gammeldags høst- og tærskemåde var at foretrække. Men en ny generation så helt anderledes på det. Landbruget var, som alt andet i samfundet, i udvikling.

Dagligvarer til landhusholdninger blev for det meste købt via de landture som både købmanden, brugsforeningen og bageren kørte. Købmanden kunne så tillige få bakker af nylagte æg med tilbage, så der ad den vej kunne betales lidt af regningen på kaffe, mel og sukker. Onsdag stod der altid fisk på menuen, for da kom fiskemester Andersen fra Fjellerup Strand forbi med varevognen fuld af sild, torsk og rødspætter.

Vi spiste til daglig i køkkenet, men om søndagen samledes vi om bordet i stuen. Da havde vi også søndagstøjet på. Søndagsmenuen var sikkert mere varieret, end jeg husker den. I min erindring fik vi næsten altid stegt kylling med agurkesalat, sovs og kartofler og til dessert citronfromage eller gul budding med kirsebærsovs. Mens vi spiste skulle vi være stille, for der skulle lyttes til Pressens Radioavis, men efter nyhederne fulgte ugens bedste radioudsendelse, Giro 413. Det må kaldes en særlig slidstyrke, at det radioprogram med lytterønsker stadigvæk kører. Vi sang med på Jeg har min hest, jeg har min lasso, Solitudevej og Fiskerpigens sang, og i 1960 sang vi med Otto Brandenburg om Susanne, Birgitte og Hanne.

Skolen

Samme år begyndte skolen. Vi fulgte Jens Jensens markvej fra Drammelstrup op ad bakken til Drammelstrup Skole. I 1. klasse begyndte var vi 10 elever, og frk. Kirsten Hansen var vores lærerinde. Hun var en god og afholdt lærer med stor erfaring bag kateteret. Hun havde været ved Drammelstrup Skole så længe, at hun også havde undervist min far i dansk og regning.

Jeg blev meget forelsket i én af de søde piger fra Grund. En dag havde denne 7-årige skønhed ikke de vanlige leverpostejmadder, men boller med smør med i madpakken, og hun udbrød højlydt: "Se jeg har tandsmør på i dag". Jeg havde aldrig hørt om tandsmør og spurgte troskyldigt, hvor sådan noget kunne købes. Jeg blev til grin, og pigens blev aldrig min skolekæreste.

Maleri af Drammelstrup Skole. Bygningen i front indholdt to klasseværelser og gymnastikken på loftet. I forhuset boede enelærerens familie og i ene ende forskolelærerinden.

Når jeg kigger på skolebilledet er nogle af klassekammeraterne fra den gang borte. Sådan er det!

I 2. klasse fik vi den pensionerede lærer Jensen fra Fausing. Han lærte os regning så godt, at vi rent faktisk, på det felt, var forud for vore nye skolekammerater på Auning Skole, som vi mødte i 3. klasse i 1962, i det Drammelstrup Skole samme år blev nedlagt.

Resten af skoleårene betød derfor buskørsel med Poul Aages skolebus til og fra Auning Skole. Det blev ofte til lange skolebusture hjemad, men heldigvis ventede der ofte friskbagt franskbrød og varm cacao i køkkenet derhjemme efter en lang skoledag.

Fjernsyn

Vi havde fået fjernsyn, og folk besøgte i fjernsynets barndom hinanden for at samles om dette nye apparat. Sådan var det også i Drammelstrup. Mor bagte kager og bryggede kaffe, og stuen fyldtes af naboer og venner, når Svend Pedersen tonede frem med spørgsmål i Kvit eller Dobbelt, eller TV-Teatret opførte Henry Nathansens skuespil Indenfor Murene. Senere fulgte transmissioner fra Olympiaden i Rom i 1960, hvor ikke mindst målmanden Henry Froms redning af et straffespark i semifinalen i fodboldturneringen gav genlyd

og anledning til snak og beundring. Cirkus Buster samlede alle byens børn foran skærmen i vores stue, og da Volmer Sørensen i TV i Tivoli præsenterede den lille italienske dreng Robertino med sangen O, sole mio, var det stærkt bevægende. Senere sad Grethe Sønck og malkede en rigtig levende ko på Tivolis Koncertsals scene, mens hun sang om Klaus Jørgen, der var rejst til Amerika. En ko på Tivoli Koncertsals scene, det var en utrolig reklame for dansk landbrug lige midt i den bedste sendetid. Men jeg husker, at min bedstefar tørt konstaterede, at hun var bedre til at synge end til at malke.

Berlinmuren blev bygget, vi så det på TV-skærmen og 1960'erne bragte mere uro med Cuba-krisen, mordet på præsident John F. Kennedy i Dallas i Texas og Vietnam-krigen, som næsten blev en slags grum daglig underholdning. På samme tid lyttede vi til sange med Elvis Presley og Cliff Richard, og fire unge mænd fra Liverpool med langt hår revolutionerede musikken, ikke bare i England, men verden over. Vi havde aldrig hørt eller set noget lignende. Pigerne besvimele til koncerterne, og vi døjede tillige med at udtale gruppens navn.

Verden forandrede sig, og vi så det meste på TV.

Dagligliv

Vi spillede fodbold og gik til spejder. Vi var grønne KFUM-spejdere med alle de oplevelser og lejrLiv, det førte med sig. Fodbold var det allerbedste. Vi spillede i Allingåbro Idrætsforening og nåede på et af drengeholdene at tabe 27-1 til arvefjenden Ørsted. Det tog en rum tid at komme sig efter et sådant nederlag.

Igennem flere år stod vintermånederne i dansens tegn, når vi på Sauermilchs Danseskole lærte grundtrinene i både engelskvals og tango. Alt det foregik i salen ved Prahls Konditori i Allingåbro. Men da vi nåede 7. klasse i skolen blev det alt andet end "moderne" at gå til dans, så vi stillede danseskoene bort. I salen ved konditoriet foregik også altid Drammelstrup Skoles juletræsfester. Det var hvert år 4. juledag.

Rygning var bandlyst – naturligvis, dog ikke for de voksne. Når mine bedste-forældre havde kortklub, skulle man i herreværelset skære sig igennem cigar-røgen, og med tre børn på bagsædet i bilen kunne der sagtens ryges cigaretter af forældrene på forsædet. Men vi røg ikke, blev lovet et kørekort, hvis vi lod være, så sådan blev det. Dog blev det til et par smøger i smug, da vi i 6. klasse var på lejrskole i Skagen. Men siden da, har jeg aldrig røget.

Den 2. april 1967 blev jeg konfirmeret i Fausing Kirke af pastor Bielefeldt. Sognepræsten havde også konfirmeret min far. Samme år blev tronfølgeren gift med

en fransk greve. Der forsamledes provoer med langt hår rundt om Storke-springvandet København, og noget af musikken blev kaldt pigtråd. Vi lyttede til radio-programmet "Efter Skoletid" med værterne Jørgen Mylius og Hans Jørgen Skov, som spillede de nyeste plader med Peter Belli, Defenders og Hit-makers og fra det store udland bl.a. Beatles, Rolling Stones og Beach Boys. Da var alle musikerne blevet langhårede.

Seksdageskrigen i Mellemøsten gjorde alle utrygge. Martin Luther King og Robert Kennedy blev myrdet i USA.

Vi kom i 1. real, og interessen for det modsatte køn havde næppe været større. Men de lidt ældre drenge, som havde knallerter, tog alle de piger, man selv havde et godt øje til.

Sovjetiske tanks kvalte oprøret i Tjekkoslaviet. Amerikanerne landede på månen, og 1960'erne forsvandt.

Det samme gjorde det bondesamfund, vi kendte. Ejendomme blev opkøbt af de større gårde, og langt færre end før kom til direkte at leve af eller være beskæftiget i landbruget. Billeder af den virkelighed blev også tydelig i Drammelstrup. Min far havde sidst i 1960'erne overtaget Drammelstrupgård efter min bedstefar. Begge mine bedsteforældre døde i forårmånederne i 1972. Vores liv og verden stod stille i de dage, og ingenting blev som før.

Siden hen

Jeg forlod Drammelstrup i 1973. Vores yngste bror, Knud, overtog i 1992 gården efter vores forældre og førte landbruget videre på bedste vis. Men siden valgte han landbruget fra. Gården med bygninger og alt jordtilliggende blev for få år siden afhændet, og nu er det med en lidt underlig følelse, at man drejer fra ved hovedvejen og kører mod Allingåbro, forbi gården, gennem barndomslandet med bakkede marker og flade, vidtstrakte enge, det sted, den egn, som for altid vil have en helt særlig plads i ens liv og erindring.

Da Virring sagde nej til Robert Jacobsens krucifiks

AF HENNING MILLARD

Ikke tale om. Det ser frygtelig ud! Hvorfor skulle vi give 25.000 kr. for en bunke gammelt jern, når gammelt jern kan købes for fire kr. kiloet? Pastor G. B. Barsøe og menighedsrådet fik ikke meget ros for deres prøveophængning af Robert Jacobsens jernkrucifiks, som i juni 1968 var arrangeret i kirken som et led i den restaurering af kirken, der netop var ved at være tilendebragt.

Robert Jacobsens krucifiks har siden 1970 hængt i Eslev Kirke ved Rødovre.

Da Robert Jacobsen i sin tid hentede noget skrot fra en losseplads ved Paris for at skabe et krucifiks, var det uden tvivl i den bedste mening. Hans uheld var, at krucifikset havde fundet vej til Virring Kirke. Her var det meste af menigheden langt fra begejstret, krucifikset blev bl.a. kaldt et grimt spektakel. Robert Jacobsen havde ellers brugt gamle murankre ud fra den betragtning, at de skulle holde sammen på menigheden. Dette kom dog ikke til at ske. Til Randers Amtsavis fortæller menighedsrådsmedlem Peter Graabæk, at menighedsrådet er splittet i valget af netop dette krucifiks.

Pastor Barsøe og tilhængerne i menighedsrådet måtte bøje sig og se sig om efter en anden løsning. Først i 1986 fandt man frem til et krucifiks udarbejdet af Sven Havsteen-Mikkelsen. Krucifikset, som ses her til venstre, faldt i bedre jord og er fortsat i Virring Kirke.

Vidding kirke, hvis restaurering nævnes af kirkefogeden.

Menighedsfører af Vidding i ansigtet på billedet, og kirkefogeden udsædtes prædikanter i Kirkens eget restaureringsmateriale Poul Kjøniken.

Robert Jacobsen-krucifiks i stærk modvind i Virring

Den kendte billedhuggers krucifiks, der er prøvetvangt i Virring kirke, betegnes af beboerne som gammel jern og en skandale, og flere taler om folkedømming i kirken. Menighedsrådet står splittet i sagen, og mens præsten fejler nyets man med at være hørderrørende i det omå

80-årige Hanna Carlsson - den ved skændingen til

«Svært spørgsmål for de fleste men alene for dem, der er berørt af det». Det er ordene, der faldt som en bombe i kirken, da Robert Jacobsens krucifiks blev taget ned af væggen i kirken i Virring. Det er et stykke kunst, der har været i kirken i mere end 100 år. Men i den sidste halvdel af århundrede er der blevet tale om, at det er et dårligt eksempel på kunst og at det er en skandale, at det skal være i kirken. Mange taler om folkedømming i kirken, og mens præsten fejler nyets man med at være hørderrørende i det omå.

«Jern og sølv» — Det er ordene, der faldt som en bombe i kirken, da Robert Jacobsens krucifiks blev taget ned af væggen i kirken i Virring. Det er et stykke kunst, der har været i kirken i mere end 100 år. Men i den sidste halvdel af århundrede er der blevet tale om, at det er et dårligt eksempel på kunst og at det er en skandale, at det skal være i kirken. Mange taler om folkedømming i kirken, og mens præsten fejler nyets man med at være hørderrørende i det omå.

«Svært spørgsmål for de fleste men alene for dem, der er berørt af det». Det er ordene, der faldt som en bombe i kirken, da Robert Jacobsens krucifiks blev taget ned af væggen i kirken i Virring. Det er et stykke kunst, der har været i kirken i mere end 100 år. Men i den sidste halvdel af århundrede er der blevet tale om, at det er et dårligt eksempel på kunst og at det er en skandale, at det skal være i kirken. Mange taler om folkedømming i kirken, og mens præsten fejler nyets man med at være hørderrørende i det omå.

Et vækligt hovedkrucifik

— Det bekendte hovedkrucifik, som er taget ned af væggen i Virring kirke, er et eksempel på folkedømming i kirken.

Hovedkrucifiket Robert Jacobsens krucifiks, der er prøvetvangt i Vidding kirke. Det er et eksempel på folkedømming i kirken.

Christian og Poulsson — det er eksempel på skandale

«Et stykke kunst, der har været i kirken i mere end 100 år. Men i den sidste halvdel af århundrede er der blevet tale om, at det er et dårligt eksempel på kunst og at det er en skandale, at det skal være i kirken. Mange taler om folkedømming i kirken, og mens præsten fejler nyets man med at være hørderrørende i det omå».

«Et stykke kunst, der har været i kirken i mere end 100 år. Men i den sidste halvdel af århundrede er der blevet tale om, at det er et dårligt eksempel på kunst og at det er en skandale, at det skal være i kirken. Mange taler om folkedømming i kirken, og mens præsten fejler nyets man med at være hørderrørende i det omå».

Randers Amtsavis havde den 29. juni 1968 det meste af en side med billeder og kommentarer fra en lang række borgere i Virring. Artiklen kan læses i sin helhed på Sønderhald Egnarkivs læsesal.

Virring Kirke, i koret sidder Danmarks måske ældste blyrude.

Hamlets grav

Ammelhede

AF INGER MARIE LINNEMANN

Ammelhede er et meget lille samfund, som i dag består af 4 gårde, 1 nedlagt landbrug og 2 huse. Landsbyen ligger i den inderste krog af det gamle Kolind Sund, der i stenalderen delte Djursland i to fra Grenå til Grund Fjord.

At området har haft en høj status i oldtiden ses af de mange fund der er gjort. Et betydeligt antal gravhøje har der været her på toppen af bakkerne langs det gamle Kolind Sund. En stor af slagsen "Hamlets Grav" har gjort byen kendt ude i den store verden. Mange turister kommer for at se fortidsmindet, som ligger højt i landskabet og med vid udsigt. Gravhøjen blev rejst i bronzealderen og i 1933 blev der rejst en mindesten på stedet. 1.200 mennesker deltog i åbningsceremonien.

I 16-1700-tallet var der rimelig med trafik gennem byen, idet Virring på det tidspunkt kun havde denne mulighed når de skulle mod staden Randers. Her måtte præst og degn også passere på vej til annekset. I dag benyttes de små snoede veje omkring Ammelhede flittigt af motionister, løbende, gående og cyklende.

I nyere tid var byen sikret forbindelse til omverdenen via en rutebil, som kørte ind omkring Virring og Ammelhede på sin vej til Randers. Der var tre ture om dagen. Dagens sidste tur mod Randers passede således, at man kunne nå en tur i biografen inden rutebilen senere på aftenen returnerede. Fremskridtets tidsalder blev et tilbageskridt for byen, da rutebilejer Engelhardt Jensen fra Uggelhuse omkring 1970 fik lov til at afkorte ruten, så Virring og Ammelhede blev sprunget over. En underskriftindsamling i Virring og Ammelhede blev sat i gang, og en skrivelse blev sendt til Virring-Essenbæk Sogneråd, hvor man bad om et tilskud til ruten. Blot en enkelt tur om ugen var ønsket, begrundet i, at der var mange ældre i området, især i Virring hvor der var et alderdomshjem. Kommunen kunne ikke efterkomme ønsket.

Nabohjælp og testamente

Niels Frederik Munck købte "Amledgaard" i 1889 og drev gården sammen med sin kone Anne Marie. I ægteskabet var 2 børn, Alma og Martin. Martin dør da han er 9 måneder gammel, og Alma vokser op som enebarn. Da Niels Munck dør i 1936 køber Peter Graabæk gården. Peter Graabæk og hans kone Marie kommer fra ejendommen "Bakkely" i Virring.

En parcel ved siden af gården blev skilt fra og her byggede mor og datter, Ane på 72 år og Alma på 46 år, et lille rødstenshus. Et nyt hus, der aldrig blev helt færdigt i deres tid. Døre og vinduer blev ikke malet og der blev heller ikke anlagt nogen have. Her boede mor og datter sammen til moderen døde 9 år senere.

Alma blev boende i huset, hvor hun levede et meget nøjsomt liv. Hendes yndlingsbeskæftigelse var at komme i snak med de turister der kom for at besøge Hamlets Grav. Efterhånden som årene gik, var det ikke længere så godt med helbredet, men hun klarede sig selv med de øvrige beboeres hjælp indtil hun i 1967 blev alvorligt syg og måtte tage ophold på alderdomshjemmet i Virring, hvor hun døde 3 år senere, kort tid før sin 80-års fødselsdag.

Alma havde ingen nære slægtninge og havde via et testamente bestemt, at 8 familier, der havde været mest for hende i hendes ensomme tilværelse, skulle have hendes indbo og ejendele og et beløb på tusinde kroner til hver familie. De resterende midler indgik i et legat til fordel for Virring Kirke.

Peter Graabæk købte huset af dødsboet og efter grundig istandsættelse og opførelse af udhus og garage dannede det et dejligt hjem for Marie og Peter Graabæk i deres otium.

I nyere tid finder man stadig et vist sammenhold i den lille landsby. En sommerfest og en julefrokost samler befolkningen. Trods de 7 husstande i Ammelhede by, deltager i alt 17 husstande i festlighederne. Beboerne i de omkringliggende ejendomme føler sig også lidt som "Ammelhede borgere".

Om Grund

AF JENS ANKER LAURSEN

Grund er en lille landsby i Fausing Sogn beliggende ned til Grund Fjord. Der er fundet spor af mennesker tilbage til den tidlige stenalder, området har jo været perfekt med høje skrænter ned til vandet.

Grund gør sig bemærket med sine fire tvillinggårde.

I 1856 blev de alle, som dengang var fæstegårde under Gl. Estrup, købt fri, byen bestod da af fire gårde tre husmands steder og et bolsted. De fleste mindre landbrug ernærede sig også med fiskeri og tagskær på fjorden.

Den ene af tvillinggårdene blev i 1854 købt fri af min tiptip oldefar Laurs Madsen, den har siden været i min families eje. I 1960, efter mit giftermål med Inge Høegh Olesen, overtog vi gården som 6. generation.

I 1990 købte vi den anden tvillinggård, som fra 1854 havde været i familien Kvists eje.

Søren Kvist døde i 1944, han var i en årrække sognerådsformand i Fausing Sogn, efter ham overtog en ugift søn og datter gården. Stuehusene til de to gårde blev i henholdsvis 1912 og 1913 erstattet med to nye, det var muremester Mikkelsen fra Spidsborg og hans broder Anton Mikkelsen, der dengang boede oven for Fausingbakken, hvor der i dag er rideskole.

Prisen for at bygge et stuehus på 250 m² var i 1913 5.600 kr., og så var det gamle også fjernet.

Indeholder GeoDanmark-data fra Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering og Danske kommuner. Maj 2019.

5. maj 2017 luftfoto af Grund. De fire tvillinggårde ses til højre i billedet.

De to andre tvillinggårde var også i samme familieejede helt op til 1980, især husker jeg familien Ajs Mikkelsen og Stine, de boede sammen med en søn, Karl og datteren Mette.

Karl havde en grusgrav i Drammelstrup, hvor han med sine to heste og to kassevogne kørte sand og grus til det meste af Rougsø Herred, det blev en lang dag inden han kom hjem. Nabogården var fra 1915 ejet af Mogens Andersen. Den er gennem de sidste 30 år handlet med flere gange. Mogens Andersen var lidt af en kværlant. Han forsøgte flere gange at melde far til politiet, men til sidst fik han brev fra politimestren, dersom det fortsatte kunne det medføre fængselsstraf, da det kom ind under injurie paragraffen, så sluttede det.

Ned af Jordrampen boede Valdemar og Katrine sammen med Valdemars mor, det var et af de sidste Bolsteder i Danmark med 8 ha jord. Det er nu revet ned og bygget nyt, og det ejes nu af Michel og Karen.

Næste ejendom på Jordrampen har været handlet med mange gange gennem årene, den ejes nu af Inge Lise og Heinc, der har moderniseret den så den nu er en perle for byen.

Går vi videre af vejen ned mod banen. Engholm var ejet af Anders Andersen (Ajs Ajsen). Han var også tidligere sognerådsformand i Fausing Sogn. Gården har gennem årene haft forskellige ejere. Den nuværende, Lars Jensen købte

gården i 2008, han har siden købt jorden fra Ruth og Thorkild Nielsens gård, så det nu er den eneste større gård i Grund.

Ruth og Thorkild købte i 1959 gården efter familien Foged, der havde ejet den siden den var fæstegård.

Familien Blæsbjerg havde ét af de 3 husmandssteder. Ejendommen ligger mellem vejen og banen. I mange år var deres hovedindtægt tagskær og fiskeri. Familien bestod af 4 sønner og en datter. Efter Chr. Blæsbjergs død blev den overtaget af 3 sønner, hvoraf den ældste, Harald blev særlig kendt i omegnen. Harald stammede meget og havde ikke haft den bedste skolegang, men var meget vidende. Hans store hobby var at samle flasker og meget af sin tid brugte han på skrænten ved Nordkystvejen, hvor han fulgte trafikken, som jo den gang også foregik på cykel. Gennem mange år var det noget folk snakkede om, når de fra Randers kørte til stranden. En af dem, der gennem årene havde set Harald mange gange på sin tur til Lystrup strand, var billedhuggeren Jan Blik Pedersen. Det havde gjort så stort et indtryk på ham, at han 25 år efter Haralds død kunne lave en vellignende byste af ham, som nu står ved Nordkystvejen, nøjagtig på det sted, hvor Harald tilbragte meget af sin tid.

De eneste håndværkere, der gennem tiderne har været i Grund var en tømrer og en smed.

Byen har i mange år været kendt for sin taxa. Allerede i 1936 startede Poul Aage Nielsen med taxakørsel, det blev dog bare i 4 år til krigens start, hvorefter det blev lastbilkørsel fra egen grusgrav. I 1960 overtog han skolekørslen til Auning Skole. 1980 overdrog han kørslen til sin søn Niels Christian, der kørte frem til 2010.

1962 oprettede Gerda og Børge Jensen en vognmandsforretning, som kørte frem til 1981. Grund Taxa blev grundlagt i 1967 af Verner Sørensen og ved hans død i 1973 overtog datter og svigersøn, Aase og Knud Fredriksen forretningen, som i dag består af 6 busser, 2 minibusser til turist og skolekørsel samt 3 taxier.

I min barn- og ungdom var der på, hver af gårdene altid mindst to karle og en pige i huset, foruden løs hjælp i roe- og høsttiden. De fleste af byens arbejdsfolk arbejdede ved banen eller på slagteriet i Allingabro.

Grund Forsamlingshus blev i 1958 solgt og ombygget til bolig, det havde da i mange år været samlingssted for Drammelstrup, Spidsborg og Grunds beboere. Især husker jeg søndagsskolen, hver søndag formiddag. Juletræsfesterne både for Drammelstrup Skole og søndagsskolen var i mange år en tradition.

Min far Laurits Laursen var fra 1946 til sin død i 1959 sognefoged for Fausing

sogn. Sognefogden var udpeget af amtmanden og havde lov at øve begrænset politimyndighed.

Det var en tid, hvor der kom mange mennesker her i huset. I februar udleveredes hundetegn og det foregik over 3 eftermiddage. Skulle folk giftes skulle der også skrives papirer. Sognefogden havde også bemyndigelse til at vie folk. Det skete også jævnligt, at han skulle ud at pante, noget han ikke brød sig om. Sognefogden var sognets lokalpoliti, så var der bal i forsamlingshuset kunne der også blive ringet efter ham. Et spændende arbejde som han var meget glad for. Ved kommunalreformen i 1970 ophørte sognefoged-institutionen, kun nogle få år fik den lov at fortsætte.

Krigen 1940 til 1945

De første 4 år mærkede man ikke meget til krigen i Fausing Sogn, naturligvis var der mørklægning rationering og de andre restriktioner der fulgte med, først i 1944 blev der indkvartering af soldater i de to forsamlingshuse i Fausing og Grund. Det bevirkede at de ikke længere kunne bruges af sognets beboere. I Grund blev det bl.a. søndagsskolen, høstfester og meget andet, der måtte flyttes til private hjem. Da det kun var de menige, der var indkvarteret i forsamlingshusene, skulle befalingsmændene indkvarteres privat. I mit hjem i Grund var der en tom lejlighed på loftet, efter mine bedsteforældres død, som blev inddraget af tyskerne. Juleaften 1944 kom to officerer, som skulle bo der og da det var juleaften blev de inviteret til at være med ved juletræet, men da lysene blev tændt fik de tårer i øjnene og forlod stuen.

De boede her til marts 1945, hvorefter de skulle videre til Østfronten.

Der blev i vinteren og foråret 1945 gravet tankgrave - det var 5 meter brede og 3 meter dybe grøfter. De startede fra Grund Fjord og videre mod Drammelstrup, men de nåede dog ikke længere ind til Nordkystvejen inden krigen sluttede. Arbejdet blev udført af dansk arbejdskraft og foregik med skovl og spade. Jorden blev læsset på vogne og kørt til lavereliggende områder, hvor det skulle virke som volde. Det var hovedsagelig lokale arbejdsmænd der stod for gravningen, men der var også mænd fra andre dele af landet og en del af dem var indlogeret i Fausing forsamlingshus. Lønnen var høj i forhold til det der kunne tjenes ved landbruget, derfor var der ikke mange, der nægtede at arbejde for fjenden. Det var dog ikke alle der fik pengene med hjem, da der blev spillet meget på 6-eren - et spil der hurtigt kunne koste en ugeløn.

Da krigen sluttede blev de samme mennesker sat til at føre det hele tilbage til det oprindelige, men det var til en mindre løn end den besættelsesmagten havde kunnet betale. Lodsejerne, som det gik udover, fik en rimelig erstatning af den danske stat. Det meste af sommeren gik inden arbejdet var slut.

Lund

AF ELLEN BYRIEL

I Rasmus Mariagers bog om Hørning Sogn (1934) indleder han omtalen af Lund således:

Byens navn er opstået af en smal skovstrækning, som stod på skrænten langs den sydlige bred af Hald Sø. Den kaldtes "Høje Lunthe".

I henhold til et kirkestævne i Hørning 1477 lå dengang Høje Lunthe på Krogsager mark og hørte til Krogsager. Ca. 100 år senere er der bebyggelse, idet der af beskrivelser af historikeren Estrup, Skaføgård, af Sønderhald herreds tingsteder peges på, at Krogsager og Lund drives i fællesskab.

Det nævnte kirkestævne havde Rasmus Mariager fundet omtalt i et dokument på Rigsarkivet i København. Det lød som følger, og med det indleder han afsnittet om Gundestrup:

"Paa Kirkestævne ved Hiørningh Kirke 8. juni 1477, Søndag efter Guds Legemsdag, mødte Brøste, Per Jensen Twstrop, Mikkell Assens, Vebnere. Jes Nielsen Allistorp, Anders Tveugt i Wester-Allinge og Siegwardt, Hiørningh, og fik beskeden Mand Per Mogensen, Faxtinge, et Sognevidne, 12 Dannimænd, Jens Præst, Micael Snogh, Nis Persen, Jep Andersen, Christjern Koch, Christjern Overst, Hiørningh og Chrestjern Andersen. Disse vidnede, at Gunnestroph var ret Skiftegods og skiftet fra Farndorp og høje Lunthe har det intet "medjen" der er Laghe Broks rette Arv og Eje, og har ligget til Æsdorp fra Arilds Tid, og end længer end Mands Minde og ligger Højelunthe paa Krogsager Mark til Krogsager, inden alle fire Markmødh".

Kort fortalt handlede dette kirkestævne om "Farndorp", som ikke findes på noget kort, men antages at have været en gård eller en mark tæt på Gundestrup og Lund. Peder Andersen fra Fausing mente at eje dette sted, men Lave Brok på Gl. Estrup, som var begyndt at samle bøndergods, mente at stedet var beliggende ved Højelunthe, som lå på Krogsager Mark, som igen hørte under Gl. Estrup.

På det ældste matrikelkort fra Lund (1816-1865) ses der 6 matrikler som alle er tilføjet navne på ejerne/fæsterne og arealernes størrelse i kvadratalen - her omregnet til tønder land.

- Matr. nr. 1: Rasmus Christensen og tilføjet senere, Christen Nielsen, ca. 63 tdrl.
- nu "Vesterlund", Søndergårdsvej 4
- Matr. nr. 2: Jens Sørensen og, tilføjet senere, Seier Sørensen, ca. 44 tdrl.
-nu "Toftlund", Lundvej 5
- Matr. nr. 3: Niels Hansens Enke, ca. 72 tdrl.
-nu "Søndergård", Søndergårdsvej 1
- Matr. nr. 4: Anders Terkelsen ca. 73 tdrl.
-nu "Nørregård", Lundvej 10
- Matr. nr. 5: Jørgen Andersens Enke, ca. 80 tdrl.
-nu "Lundsgård", Lundvej 3
- Matr. nr. 6: Chr. Nielsen, ca. 6 tdrl.
-nu beliggende i Stampen

Udover de 6 ejendomme var der nr. 7, et lille hus, kaldet Hyrdehuset.

Med til Lund ejerlaug hører også "Sølund", "Lille Sølund" samt en lille ejendom ved Tammestrup skel. Disse tages ikke med her, da de er af senere oprindelse og har været omtalt i tidligere udgaver af Årsskriftet.

"Slægt skal følge slægters gang"

Da Sølund blev bygget omkring 1879 sad sjette generation, i lige linie, som ejere af "Søndergård" i Lund.

På det gamle kort er det Niels Hansens enke, der står som ejer. Hendes navn var Karen Andersdatter. Ved folketællingen 1834 var hun 66 år. Hendes søn, Hans Nielsen, 46 år og gift med Karen Pedersdatter, var ham som forestod driften af gården.

Han var, efter de oplysninger vi har, 5. generation i lige linie på gården, og efter ham blev der, frem til Johannes Jensen, søn af Marie og Niels Jensen, endnu 4 generationer som ejere/fæstere af "Søndergård".

Johannes' mor, Marie blev den første på spindesiden, der kunne føre gården videre. Hun havde ingen brødre.

Johannes var ugift, og efter hans død kom "Søndergård", efter mere end 300 år, på "fremmede" hænder. Sidst handlet i 2010.

Også på andre gårde var der ejere/fæstere af samme slægt gennem flere generationer.

Christen Nielsen på nr. 1, "Vesterlund" var fra Lime, født omkring 1798, hans kone Kirsten Nielsdatter var fra Voldum, og deres datter, Christine Petrine var født i Krogsbæk omkring 1823. Altså var de tilflyttere.

Ved folketællingen 1860 hed ejeren Jens Knudsen, som kom fra Ølst sammen med hustruen Mariane Nielsdatter. Hans søn Knud Peter Jensen blev i 1887 den næste ejer, og efter ham var det en datter og svigersøn, Mariane og Jens Marius Jensen, der i 1918 overtog gården. Den sidste ejer fra denne familie blev sønnen Ejnar, og efter hans død i en kort periode hans ældste sønner.

Handlet flere gange, sidst i 2014.

På gård nr. 2, senere "Toftlund", sad samme familie, Sørensen og Sejrsen, gennem flere generationer, dog ikke med generationsskifte i lige linie.

På kortet står Jens Sørensen og dernæst Seier Sørensen som ejere/fæstere.

Allerede ved folketællingen 1787 og igen i 1801 hed bonden Jens Sørensen. I 1834 var det Seier Sørensen, 42 år, og hans kone, Maren Jensdatter, 40 år.

10 år senere i 1845 var konen blevet enke og gift igen med Niels Nielsen Houg, og de var der endnu i 1860.

20 år senere i 1880 var det søn og svigerdatter, Søren Seiersen og Maren Sørensen, der boede på gården, som i 1992 blev overtaget af deres søn Martinus Severin Sejrsen og hans kone, Kirstine Lange. Den nye gård, som blev bygget

efter en brand i 1902, blev i 1916 solgt til Laurs Laursen og overgik en generation senere til deres søn, Hans. Flere ejere derefter. Sidst handlet i 1998.

Anders Terkelsens slægt fortsætter også i gård nr. 4, "Nørregård", indtil vor tid. Hans forældre var Terkild Christensen og Anne Nielsdatter. Hans søn og arvtager blev Rasmus Andersen, gift med Ane Marie Madsen fra Essenbæk. Deres søn Niels Pagter, født 1875 overtog gården 1897 og blev gift med Mariane Pedersen fra Drastrup 1908. Deres Datter, Karen blev gift Ludvigsen og som ejere af gården, blev de den sidste generation af denne slægt. En ejer siden.

Nr. 5, "Lundsgård" kunne også indtil 1855 fremvise en lang anetavle med ejere/fæstere af gården.

På kortet nævnes Jørgen Andersens enke. Det kan være Anna Rasmusdatter. Hun var blevet enke i 1824, da hendes mand, Jørgen Andersen døde som 57 årig. Selv afgik hun ved døden 1832, 43 år gammel. Hun var omkring 20 år yngre end ham.

I folketællingen 1834 var det deres 3 sønner, der boede på gården. Rasmus på 23 år, Anders på 12 år og endnu en Rasmus 11 år gammel. Måske børn fra to ægteskaber.

Rasmus (den ældste) blev gift 1834 med Kirsten Marie Sørensdatter fra Krogsbæk sogn. De fik et par børn - piger, som ved folketællingen 1860 var: Ane Marie Rasmussen på 19 år og Kirsten Rasmussen 14 år.

At Jørgen ikke havde overtaget gården efter sin far fremgår af, at der ved Rasmus Jørgensens død står: "Begravet oldingen Rasmus Jørgensen. Død hos sin brodersøn Jørgen Andersen i Lund. 80 Aar."

I oktober 1866 solgte Rasmus gården til Mejeriforpagter Abrahamsen for 17.000 Rigsdaler. Han var fhv. mejeriforpagter på Clausholm, byggede gården om, flyttede den samtidig over på den modsatte side af vejen og solgte den videre i 1870. Køber var J. F. Rasmussen fra Aarslev og prisen 23.000 Rigsdaler. 1887 blev der igen handlet med Lundsgård, og dette mere end en gang. I avisen blev det den 4. marts 1887 bekendtgjort, at "Proprietær Malling af Kjøbenhavn har solgt den ham tilhørende Eiendom "Lundsgaard" i Lund, Hørning Sogn ved Randers, til Forvalter Tychsen af Hobro for 41.000 Kr. Til Gaarden hører 97 Tdr. Land Ager, Eng og Tørvejord. 6-7 Tdr. Hartkorn. Herskabelige Bygninger. Al udvendig Besætning medfølger."

Ved folketællingen 1901 var husstanden på hr. og fru Tychsen, deres tre børn, en slægtning fra Aalborg, 3 tjenestekarle og 2 tjenestepiger. Gården skifter ejere flere gange. Derom senere.

Nr. 6, den lille ejendom på hjørnet var ifølge kortet ejet/fæstet af Chr. Nielsen. Hans fulde navn var Niels Kristensen Staantum, og foruden ham selv boede disse personer på ejendommen i 1787: hans kone, Inger Andersdatter og deres børn, Kristen 10 år, Anders 8, og Mette på 3, desuden den 80 årige enke Mette Espensdatter, som levede dels af Spinderi dels af Almisser, samt hendes datter Anne Marie Hansdatter på 54. Også her gik ejendommen videre i familien. Ved folketællingen 1845 boede Christen Nielsen som enkemand, sammen med sin datter Mette og dennes mand, Laurs Pedersen Ingstrup og deres 3 børn. 15 år senere boede han der endnu sammen med familien, han var da tæt på de 90 år.

I 1880 var det Laurs og Mettes datter, Kirsten Marie, hendes mand Søren, deres 3 børn samt Kirstens søster Ane som boede på ejendommen.

De flyttede siden ud til Stampen og byggede et lille vinkelsted på jordlodden. Kaldet "Lille Stampen".

Ejendommen nr. 6, blev nedbrudt i 1874, - Hyrdehuset måske på samme tidspunkt.

Folketælling 1787 i Hyrdehuset:

Niels Amorsen 43 gift mand, Kirsten Andersdatter 45 hans kone.

Børn: Maren Nielsdatter 12 og Ammor Nielsen 9 år.

I 1801 bor Niels og Kirsten der alene.

At der har været aktivitet og sammenhold blandt beboerne i Lund beskriver R. Mariager sådan:

"Flere gamle skikke holdt sig længere i Lund end i de andre byer, og sammenholdet mellem beboerne var mere fremtrædende. En gammel tradition holdt sig der længe, nemlig at byens ungdom samlede sig rundt 1'ste og 2'den nytårsdag, en ½ dag hos hver og ønskede glædeligt nytår. De blev så beværtede med mad, kaffe, æbleskiver og kaffepuncher, spillede kort eller holdt sjov efter eget ønske. Sidste aften både gamle og unge. Skikken var så gammel, at den faldt helt naturligt og selvfølgelig.

Ungdommen i Hørning prøvede at indføre den 1873, men det faldt ynkelig sammen. Det fandtes også helt naturligt, at den første dilettantforestilling på landet fandt sted i Lund, vistnok 1871 i Fr. Rasmussens gennemkørselslade. Der spillede "Kusine Lotte", vistnok ganske fortrinligt."

Ikke alt var idyl, og ikke alle forandringer var ønskede.

Således har et par ildebrande været årsag til større ændringer i byens udseende. Den første, som kendes, var i 1902, hvor de to gårde matr. 1 og 2 nedbrændte, dog på nær stuehuset til nr. 2. En stor brand hvor mange dyr, maskiner og løsøre gik tabt. Og som blev omtalt over flere spalter i avisen.

De to gårde lå tæt op ad hinanden. Branden opstod i gård nr. 1 og menes at stamme fra en lille lampe der var tændt ved en so som skulle fare.

Ilden blev opdaget kl. 22 af en karl på nabogården.

Familien måtte redde sig ud i det bare linned og kun noget af indboet blev reddet. Af de 9 heste overlevede kun 4, det samme gjorde 8 svin, medens alle kreaturer, 33 ialt, samt får, fjerkræ og 2 grisesøer gik til.

Ilden bredte sig hurtigt til gård nr. 2, men her nåede man dog at redde alle dyrene samt stuehuset.

Gård nr. 3 var også truet, men ved at lægge våde lagener over tagrygningerne undgik man at ilden fik fat.

De to gårde blev ikke genopbygget på samme sted. Nr. 1 blev opført lidt længere mod vest og fik navnet "Vesterlund". Nr. 2 blev flyttet ud til Hørningvejen og fik matr. nr. 2b. med navnet "Toftlund".

Det tilbageværende, gamle, stuehus blev nedrevet og hele grunden solgt og tillagt marken til nr. 3. Denne gård, "Søndergård", var i 1868 blevet flyttet lidt mod syd, til den modsatte side af vejen.

I 1912 havde man den næste store ildebrand i Lund. Og denne gang var det "Lundsgård" det gik ud over.

Gårdens udhuse nedbrændte men stuehuset blev reddet.

Branden var påsat af en ung karl, som tjente der, han havde efter sigende intet godt skudsmål, og man tvivlede ikke på, hvem der var den skyldige.

5 år tidligere i 1907 havde det været tæt på også at ske. Ejeren, Tychsen, opdagede, at gløder fra skorstenen faldt ned på stråtaget. 2 kvartalen var antændt. Resolut satte han en stige til taget, og ved at bearbejde ilden med hænderne, samt ved hjælp af et par spande vand, som karlen rakte ham, fik han bugt med ilden og dermed reddet gården.

Igen i 1945 var der ildløs på "Lundsgård". En kortslutning var årsag til, at alle udhusene nedbrændte. Men også denne gang blev stuehuset reddet.

Efter den første brand i 1912, blev "Lundsgård" med de nedbrændte avlsbygninger købt af Søren Christian Pedersen Boie. Han var født i Ørsted og gift med Boline fra Tårup. De fik 7 børn, de fleste født på "Lundsgård". Boie døde 1928, hans kone, Boline i 1940 (efter at være flyttet fra Lund).

Ved folketællingen 1940 var ejeren Niels Magnus Jespersen. Han var nygift med Elna Rigmor Jensen. De fik 2 børn (1940 og 1943).

Næste ejer af "Lundsgård" blev Sehested, som straks efter branden i 1945 solgte besætningen og satte gården til salg.

Den blev i 1946 købt af Lars Erik Dalgaard Bech.

Han blev der ikke længe, eller han har haft bestyrer på gården. Denne var Hede-gaard Nielsen, og han søgte i 1951, gennem annonce i avisen, en bestyrerplads på mellemstor gård. Sandsynligvis fordi gården skulle sælges.

I 1953 Søgtes der folk til "Lundsgård". Fodermester, forkarl og 2 karle. Dygtige og interesserede landmandssønner skulle det være, gerne KFUMere, med god uddannelse, helst fra større gårde, måtte have ordenssans og omhu. Til en ny-bygget, stærkt mekaniseret gård på godt 100 tdr. land. Besætning 35 køer plus opdræt. Anbefaling og lønfordring til H. Madsen, Lundsgaard pr. Volk Mølle, Tlf Hørning 14.

En næsten enslydende annonce kunne ses i 1959, med tilføjelsen: "Værelser med centralvarme og bad".

Der siges, at have været to ejere efter hinanden, begge med navnet Madsen.

Omkring 1963 blev gården købt af Magda og Aage Jensen fra Gylling.

I 1970 Solgte de igen og flyttede tilbage til hjemegnen.

Køber var Esther og Søren Nielsen.

I de henad 100 år der var gået siden "Lundsgård" første gang gik på "fremmede" hænder, nåede den således at skifte ejer en halv snes gange. Sidst handlet i 2014.

Som med alle andre små og store bebyggelser, ændrede Lund sig fra det ene årti til det andet.

Set i perspektiv er forandringerne sket som en lang glidende bevægelse over flere hundrede år fra generation til generation.

Børn gik engang skolevejen i træsko, med bøgerne under armen. De cyklede med tasken på bagagebæreren, og da landsbyskolen forsvandt og vejen blev længere, kørte de med skolebus.

Der kom asfalt på vejen, og langs med den blev der rejst master til el og telefon. De forsvandt igen da ledningerne blev lagt i jorden.

Byhyrden blev overflødig. Køerne kom i tøjer. De blev sluppet fri igen, da mar-ken blev indhegnet med elektrisk tråd. Smørkærnen blev stillet væk og mæl-ken sendt til mejeriet med mælkekusken, som blev afløst af tankbiler, før land-brugene blev kvægløse.

Huse blev bygget om. Bindingsværk og stråtag blev skiftet ud med mursten og tegl. Der blev bygget store lader, og ubenyttede udlænger blev fjernet.

Små marker blev store, det samme blev maskinerne, for store til at hestene kunne bruges som trækraft, og derfor måtte udskiftes med traktorer.

Store folkehold blev mindre og ordet "Familiebrug" blev almindeligt. Det sam-me blev ord som "Fritidsbrug" og "Nedlagt Landbrug".

De gamle slægter? Ja deres efterkommere findes vel stadig, spredt rundt i det ganske land og måske endnu længere omkring.

Måske sidder de lige nu og søger efter deres gamle aner i Lund.

Fløjstrup

AF PREBEN HANSEN

Fløjstrup Beboerforening og Togvognen

Tilbage i 1970'erne og mange år frem var der tradition for, at der blev holdt sommerfest i Fløjstrup hvor såvel børn som voksne deltog i leg og boldspil om eftermiddagen og fællesspisning om aftenen.

Disse fester blev som regel afviklet i haven på Højvang, hvor der i den vestlige ende var anlagt en lille boldbane, og så satsede man ellers på godt vejr, men ofte blev der stillet et par pavillioner op, det kunne jo til tider blive lidt sent inden festen sluttede. På et tidspunkt fik man af den daværende ejer Lily Christiansen tilbudt at låne matr. nr. 4AE, en grund på 1.100 kvadratmeter, som ligger oppe under skoven i byens udkant. Hun havde grunden i en del år og der var et lille sommerhus på den, men hun brugte det ikke mere og mente beboerne i Fløjstrup kunne få glæde af stedet.

I 1997 blev Fløjstrup Beboerforening så stiftet og kom godt fra start da Sønderhald Kommune i 1999 havde stiftet en pulje, hvis formål var landsbyforskøn-

nelse, og derfra blev der bevilget 10.000 kr. til "markering af bygrænse og renovering af fælleshus og fællesareal". Det faldt sammen med at ejeren nu gerne ville sælge grunden, så man fik hurtigt skaffet de 6.000 kr. som den kostede, og overtog den herefter den 10. december 1999.

Beboerforeningen havde i mellemtiden købt en udrangeret D.S.B. togvogn for 1.500 kr. Den stod i Ørsted Enge som klubhus for motorcross klubben, og det viste sig at være noget af en udfordring at få den flyttet, da den var 22 m lang og temmelig tung. Den blev skåret over i to halvdele, så hver halvdel kunne stå på en lastbilsættevogn, og med velvilje fra vognmand Ødum, Randers, blev den fragtet til Fløjstrup, hvor de to halvdele blev "genforenet" og svejst sammen igen.

Foreningen havde mange planer, men ingen penge, men da foreningen nu selv ejede arealet, var det muligt at søge midler fra en pulje, som Sønderhald kommune havde oprettet med henblik på at støtte forsamlingshusene i kommunen. I efteråret 2001 blev der indsendt en ansøgning til Børne- og Kulturudvalget, som bevilligede 12.500 kr. idet man mente "at den der togvogn godt kunne betegnes som forsamlingshus", som den daværende formand for udvalget udtrykte sig. Det gjorde det muligt at få indlagt el i vognen, og der var i forvejen vand på grunden samt sivebrønd, så der blev også lavet toilet, et lille køkken, loftet blev isoleret og der blev sat listeloft op.

Det rakte pengene jo ikke til, derfor blev der lavet en lille kassekredit i Sparekassen Kronjylland til dækning af de resterende udgifter, og efterfølgende bevilligede Øster-Vester Alling Sparekasses Fond 5.000 kr. til inventar.

Togvognen i Fløjstrup 2019.

På udearealet blev der lavet en lille legeplads, en bålplads og en stor muret grill. Det gav noget mere aktivitet i Beboerforeningen, og i referatet fra generalforsamlingen i 2004 kan læses, at der havde været fastelavnstfest, Skt. Hans fest, sommerfest, høstfest og julefrokost, ligesom vognen havde været udlejet 6 gange. Når Sønderhald Kommunes børnehaver var på udflygt i Fløjstrup Bakker havde de "base" ved togvognen.

Det største arrangement der har været afholdt var 5. juni 2000, hvor Doris og Jens Kruse, som begge var aktive harmonikamusikanter, havde et stort træf med deltagelse af adskillige harmonikagrupper fra nær og fjern.

Skydebanen i Fløjstrup

I den sydlige udkant af Fløjstrup Bakker ligger der en gammel 200 meter lang riffelskydebane. Den er formodentlig etableret lige efter 2. verdenskrig og da hjemmeværnet blev oprettet i 1949, begyndte det lokale hjemmeværnskompagni at benytte den. Der var stor forståelse for disse aktiviteter, da stort set alle hjemmeværnsfolkene var bosiddende i lokalområdet, men i løbet af 1980'erne fik Forsvaret lukket mange små skydebaner på grund af støjgener og manglende sikkerhed. Banen i Fløjstrup blev taget i brug af andre militære enheder og der blev skudt næsten hver eneste dag og weekend.

Denne voldsomme forøgelse af støjen og trafikken til og fra banen medførte, at det ikke var muligt at færdes i den vestlige del af skoven, når der blev skudt, og det blev for meget for beboerne i området.

Da miljøgodkendelsen blev søgt fornyet i 1996, blev der lavet en protest-skrivelse med 84 underskrifter fra beboere i Vester Alling, Fløjstrup, Fløjstrup Kær, Moeskær og Virring, som blev sendt til Sønderhald Kommune, Miljøministeriet og til miljøordførerne i de politiske partier i Folketinget.

Den 20. januar 1997 blev der udstedt en miljøgodkendelse med enkelte ændringer m.h.t. støj og skydetider, men denne godkendelse klagede beboerne over til Miljøklagenævnet, hvor man endvidere påpegede den manglende sikkerhed mod vest, hvor banen var helt åben.

11. januar 2001 kom den endelige afgørelse fra det daværende Aarhus Amt, og det blev en løsning, som muliggjorde fortsat brug af skydebanen med færrest mulige gener for områdets beboere.

Arealet langs banens østlige side er et gammelt overdrev og er i regionplanen betegnet som "et område af særlig landskabelig interesse og af stor rekreativ værdi". Det er i dag bragt tilbage til sin oprindelige landskabsmæssige form, og er blevet indhegnet og bliver afræsset om sommeren. Der er offentlig adgang gennem en låge for enden af Højtoften i Fløjstrup.

Bestyrelsen 2019

Formand:

Marianne Lund Andersen, Vestervænget 21, 8963 Auning

Næstformand og pressesekretær:

Henning Millard, Vestervænget 4, 8963 Auning

Kasserer:

Inger Millard, Vestervænget 4, 8963 Auning

Sekretær:

Hanne Byriel, Kirkevej 14, 8963 Auning

Øvrige bestyrelsesmedlemmer:

Bent Østergaard, Østervangsvej 29, Fausing, 8961 Allingåbro

Johan Peter Tommerup, Skolevej 67, Drastrup, 8960 Randers SØ

Bestyrelsessuppleant:

Inger Marie Linnemann, Ammelhedevej 4, 8960 Randers SØ

Arkivleder:

Ellen Byriel, Hovedgaden 32, Øster Alling, 8963 Auning

Udpeget af byrådet:

Alice Krog, Gl. Ringvej 3, 8963 Auning

Sønderhald Egnsarkiv

Elmelundsvej 11, Øster Alling, 8963 Auning

Tel: 86 48 37 84 . Email: sonderhaldegnsarkiv@gmail.com

www.sonderhaldegnsarkiv.dk

**Følg os på
Facebook**

